

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
UFUK ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ**

**YOĞUN BAKIMDA ÇALIŞAN DOKTOR VE YARDIMCI
PERSONELİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYİNİN
SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ**

Dr. Ahmet Murat GÜL

**ANESTEZİYOLOJİ ve REANİMASYON ANABİLİM DALI
TIPTA UZMANLIK TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. A. Hikmet SÜER**

**ANKARA
2017**

TEŞEKKÜR

Engin bilgi ve tecrübelerini bize aktaran, bize kendisi ile çalışma fırsatı sunan, öğrencisi olmaktan onur duyduğum, ihtiyaç duyduğumuz her an yardımını bizden esirgemeyen, hiçbir zaman unutmayacağım üzerimde büyük emekleri olan kıymetli hocam Prof. Dr. Filiz Tüzüner'e

Eğitim hayatım boyunca deneyimlerinden faydalanma ayrıcalığına sahip olduğum, uzmanlık tezimin her aşamasında yardımlarından faydalandığım değerli hocam Prof. Dr. A. Hikmet Süer'e

Mesleki ve insani anlamda bana kattıklarından dolayı emeklerinin karşılığını asla ödeyemeyeceğim güleryüzlü hocam Prof. Dr. Züleyha Kazak Bengisun'a, öğretim üyesi ünvanının gerektirdiklerini tam anlamıyla yerine getiren, çok şey öğrendiğim, bizlere abla samimiyetiyle yaklaşan hocam Doç. Dr. Perihan Ekmekçi'ye, asistanlık dönemince tüm sıkıntılarımızla gönülden hemdert olan, tıbbi vizyonunu örnek aldığım, öğrettikleriyle hekimlik perspektifime derinlik katan abim Yard. Doç. Dr. Hakan Yılmaz'a, beraber çalışmaktan hiç sıkılmadığım, pozitif enerjisiyle hekimlik mesleğinin eğlenceli yönlerini bizlere gösteren, ayrıca uzmanlık tezimin hazırlanış aşamasında yardımlarından dolayı abim Yard. Doç. Dr. B. Kansu Kazbek'e, kendine özgü pratik yöntemlerle öğretilerini kalıcı hale getiren, işimi zevkle yapmayı öğreten ablam Yard. Doç. Dr. Ü. Ceren Köksoy'a, çalışma sürem boyunca birlikte çalışmaktan gurur duyduğum, desteklerini her an hissettiğim araştırma görevlisi doktor arkadaşlarıma, anestezi teknisyenleri ve ameliyathane çalışanlarına, yoğun bakım hemşireleri ve çalışanlarına, kardeşim Dr. Mehmet Ali Yavuzekinci'ye, bugünlere gelmemde en büyük paya sahip olan, manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen annem, babam, ablam ve kardeşime

Sonsuz saygı ve teşekkürlerimle...

Dr. Ahmet Murat GÜL

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLO DİZİNİ.....	v
GİRİŞ	1
GENEL BİLGİLER.....	2
1. TÜKENMİŞLİK SENDROMU	2
1.1. Tükenmişlik Kavramı.....	2
1.2. Stres.....	3
1.3. Genel Uyum Sendromu	4
1.4. İş Doyumu ve Doyumsuzluğu.....	4
2. TÜKENMİŞLİK MODELLERİ	5
2.1. Cherniss Modeli	5
2.2. Pines Tükenmişlik Modeli	5
2.3. Edelwich Ve Brodsky Modeli.....	6
2.4. Leiter Tükenmişlik Modeli.....	7
2.5. Pearlman ve Hartman Tükenmişlik Modeli	7
2.6. Maslach Tükenmişlik Modeli	8
3. TÜKENMİŞLİK NEDENLERİ	10
3.1. Bireysel ve Sosyal Faktörler	10
3.2. İş ve Örgütle İlgili Nedenler	12
4. TÜKENMİŞLİĞİN BELİRTİLERİ	14
4.1. Fiziksel Belirtiler.....	14
4.2. Psikolojik Belirtiler	14
4.3. Davranışsal Belirtiler.....	14
5. TÜKENMİŞLİĞİN SONUÇLARI.....	14
5.1. Kişisel Sonuçlar	15
5.2. Örgütsel Sonuçlar	15
5.3. Ailesel Sonuçlar.....	15
6. TÜKENMİŞLİKLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ.....	16
6.1. Tükenmişlikle Mücadelede Bireysel Yöntemler	16
6.2. Tükenmişlikle Mücadelede Örgütsel Yöntemler	17
GEREÇ VE YÖNTEMLER	18
1. VERİLERİN TOPLANMASI	18
2. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME	20
BULGULAR	21
1. SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	21
2. MASLACH TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ ALT BOYUT PUANLAMALARI	27
3. MASLACH TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ' ALT BOYUTLARININ SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERLE İLİŞKİSİ	32
TARTIŞMA	86
SONUÇ	93
ÖZET.....	94
YOĞUN BAKIMDA ÇALIŞAN DOKTOR VE YARDIMCI PERSONELİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYİNİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ	94

SUMMARY	95
RELATIONSHIP BETWEEN SOCIODEMOGRAPHIC VARIABLES AND BURNOUT LEVEL OF PHYSICIAN AND AUXILIARY PERSONNEL IN INTENSIVE CARE	95
KAYNAKLAR	96
EKLER	100
1. SOSYODEMOGRAFİK VERİ TOPLAMA FORMU	100
2. MASLAK TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ	102

TABLO DİZİNİ

TABLO 1.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER	21
TABLO 1.2. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE ALIŞKANLIKLARINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER	22
TABLO 1.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN ÇALIŞMA YAŞAMLARINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER	23
TABLO 1.4. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN ÇALIŞMA YAŞAMLARINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER	24
TABLO 1.5. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN ÇALIŞMA YAŞAMLARINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER	25
TABLO 1.6. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN İŞ YAŞAMI VE STRES YÖNETİMİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER	26
TABLO 2.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ALT BOYUTLARDAN ALDIKLARI PUANLARA İLİŞKİN VERİLER	28
TABLO 2.2. ARAŞTIRMAYA KATILAN MESLEK GRUPLARININ TÜKENMİŞLİK ALT BOYUTLARINDAN ALDIKLARI PUANLARA İLİŞKİN VERİLER	28
TABLO 2.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÜÇ ALT ÖLÇEKTEN ALDIKLARI PUANLARA GÖRE BULUNDUKLARI KATEGORİLER	29
TABLO 2.4. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÜÇ ALT ÖLÇEKTEN ALDIKLARI PUANLARA GÖRE BULUNDUKLARI KATEGORİLERİN AYRINTILI GÖSTERİMİ	30
TABLO 2.5. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	31
TABLO 3.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	32
TABLO 3.2. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ	33
TABLO 3.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	34
TABLO 3.4. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ	34
TABLO 3.5. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	35
TABLO 3.6. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ	36
TABLO 3.7. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇOCUK SAHİBİ OLMA DURUM DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	37
TABLO 3.8. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇOCUK SAHİBİ OLMA DURUM DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ	37
TABLO 3.9. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN NASIL YAŞADIĞI DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	38
TABLO 3.10. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN NASIL YAŞADIĞI DEĞİŞKENİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ	39

TABLO 3.11. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU SAĞLIK SORUNU OLAN BİR KİŞİ OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	40
TABLO 3.12. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU SAĞLIK SORUNU OLAN KİŞİ OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	40
TABLO 3.13. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN TANI KONULMUŞ BİR HASTALIK VARLIĞI OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	41
TABLO 3.14. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN TANI KONULMUŞ BİR HASTALIK VARLIĞI OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	42
TABLO 3.15. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN SİGARA KULLANMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	43
TABLO 3.16. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN SİGARA KULLANMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	43
TABLO 3.17. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ALKOL KULLANMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	44
TABLO 3.18. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ALKOL KULLANMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	45
TABLO 3.19. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	46
TABLO 3.20. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	46
TABLO 3.21. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEK GRUBUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	47
TABLO 3.22. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEK GRUBUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	48
TABLO 3.23. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEK SEÇİMİNİZİ GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	49
TABLO 3.24. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEK SEÇİMİNİZİ GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	49
TABLO 3.25. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇALIŞTIĞI ÜNİTEDEN MEMNUNİYET DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	50
TABLO 3.26. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇALIŞTIĞI ÜNİTEDEN MEMNUNİYET DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	51
TABLO 3.27. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEKTEKİ ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	52
TABLO 3.28. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEKTEKİ ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	52
TABLO 3.29. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YOĞUN BAKIMDA ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	53
TABLO 3.30. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YOĞUN BAKIMDA ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	54
TABLO 3.31. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	55

TABLO 3.32. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	55
TABLO 3.33. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN AYLIK NÖBET TUTMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	56
TABLO 3.34. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN AYLIK NÖBET TUTMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	57
TABLO 3.35. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN NÖBET İZNİ OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	58
TABLO 3.36. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN NÖBET İZNİ OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	58
TABLO 3.37. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YETERLİ SÜRE VE NİTELİKTE UYUMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	59
TABLO 3.38. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YETERLİ SÜRE VE NİTELİKTE UYUMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	60
TABLO 3.39. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN İŞYERİNE ULAŞMADA GÜÇLÜK YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	61
TABLO 3.40. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN İŞYERİNE ULAŞMADA GÜÇLÜK YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	61
TABLO 3.41. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN AYLIK GELİRLERİNİN GİDERLERİNİ KARŞILAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	62
TABLO 3.42. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN AYLIK GELİRLERİNİN GİDERLERİNİ KARŞILAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	63
TABLO 3.43. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN EK İŞ YAPMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	64
TABLO 3.44. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN EK İŞ YAPMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	64
TABLO 3.45. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HOBİSİ OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	65
TABLO 3.46. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HOBİSİ OLMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	66
TABLO 3.47. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YILLIK İZNİNİZİN TAMAMINI TEK SEFERDE ALABİLME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	67
TABLO 3.48. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YILLIK İZNİNİZİN TAMAMINI TEK SEFERDE ALABİLME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	67
TABLO 3.49. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HER YIL DÜZENLİ OLARAK TATİLE GİTME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	68
TABLO 3.50. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HER YIL DÜZENLİ OLARAK TATİLE GİTME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	69
TABLO 3.51. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEĞİNE KENDİNİ UYGUN GÖRME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	70
TABLO 3.52. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEĞİNE KENDİNİ UYGUN GÖRME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	70
TABLO 3.53. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEĞİNE DEVAM ETME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	71

TABLO 3.54. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN MESLEĞİNE DEVAM ETME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	71
TABLO 3.55. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN İŞ ARKADAŞLARIYLA SORUN YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	73
TABLO 3.56. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN İŞ ARKADAŞLARIYLA SORUN YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	73
TABLO 3.57. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HASTALARIN DURUMUNUN KÖTÜ OLMASINDAN ETKİLENME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	74
TABLO 3.58. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HASTALARIN DURUMUNUN KÖTÜ OLMASINDAN ETKİLENME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	75
TABLO 3.59. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HASTALARIN ÖLMESİNDEN ETKİLENME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	76
TABLO 3.60. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HASTALARIN ÖLMESİNDEN ETKİLENME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	76
TABLO 3.61. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HASTA YAKINLARIYLA SORUN YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	77
TABLO 3.62. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN HASTA YAKINLARIYLA SORUN YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	78
TABLO 3.63. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN EKİBİN DİĞER ÜYELERİYLE SORUN YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	79
TABLO 3.64. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN EKİBİN DİĞER ÜYELERİYLE SORUN YAŞAMA DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	79
TABLO 3.65. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇALIŞMA ORTAMININ FİZİKSEL KOŞULLARINDAN ETKİLENME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	80
TABLO 3.66. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇALIŞMA ORTAMININ FİZİKSEL KOŞULLARINDAN ETKİLENME DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	81
TABLO 3.67. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YAŞANILAN HERHANGİ BİR SORUN VARLIĞI DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	82
TABLO 3.68. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN YAŞANILAN HERHANGİ BİR SORUN VARLIĞI DURUMUNA GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	83
TABLO 3.69. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN STRESLE BAŞA ÇIKMA YÖNTEMLERİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	84
TABLO 3.70. ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN STRESLE BAŞA ÇIKMA YÖNTEMLERİNE GÖRE TÜKENMİŞLİK ALT BOYUT PUAN ORTALAMALARI	84

GİRİŞ

Yoğun bakım üniteleri birçok yönüyle hastane içindeki diğer birimlerden farklılık göstermektedir. Yoğun bakım üniteleri, yaşamları sahip oldukları patolojileri nedeni ile tehdit altında olan hastaları, tekrar sağlıklı bir yaşama döndürebilmek için kurulmuş, günün yirmidört saati haftanın yedi günü hizmet veren, çok sayıda yaşam kurtarıcı teknolojik araç-gereçlerin bulunduğu, multidisipliner ve ekip yaklaşımının zorunlu olduğu bakım merkezleri olarak tanımlanır ¹.

Yoğun bakım üniteleri gerek yapısı itibariyle gerek verilen hizmetin niteliği nedeniyle iş ile ilgili stres faktörleri yönünden diğer çalışma ortamlarından farklılık göstermekte ve çalışanlarının daha fazla iş stresi yaşamasına neden olmaktadır.

Stres faktörlerini; yoğun bakım çalışanının ani kararlar verebilme ve müdahale edebilme becerileri gerekliliği, prosedürleri doğru bir şekilde yerine getirmekten sorumlu olmaları, hasta bakımının karmaşık olması, hastaların kişisel temizliklerine varıncaya kadar her türlü ihtiyacının karşılanmak zorunda olması, kapalı ve gürültülü çalışma ortamı, uykusuzluk, yorgunluk, görev ve sorumlulukların yeterince belirlenmemiş olması, hasta yakınlarının beklentileri olarak sıralanabilir. Belirtilen bu stres faktörleri, yoğun bakım ünitesinde görevli doktor ve yardımcı personelin yüksek strese maruz kalarak hem fiziksel hem de psikolojik açıdan yıpranıp, kaçınılmaz bunalım ve tükenmişlik başlangıcına girmesine ve sonuçta verimsiz çalışmasına neden olabilmektedir ve hasta bakımının niteliği üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Bu tez araştırmasında yoğun bakımlarda çalışan doktor ve yardımcı personelin tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır.

GENEL BİLGİLER

1. TÜKENMİŞLİK SENDROMU

1.1. Tükenmişlik Kavramı

Kabul edilmiş tek bir tanımı bulunmayan tükenmişliğin sözlük anlamı; kaybetme, bitkinlik, aşırı enerji, güç ve kaynak kullanımından dolayı oluşan tükenmedir.

Çeşitli yazarlarca tanımı yapılan tükenmişlik; fiziksel ve zihinsel güçlerde bir bitkinlik, yorgunluk, ruhsal bir çöküntü, pozitif enerji kaybı, esneklik ve kuvvette bir azalma, çalışmanın anlamını kaybettiren bir etki, insan ilişkilerindeki becerilerin nesnelleşmesi, bezginlik, bıkkınlık ve duygusal bitkinlik olarak ifade edilmiştir ^{2,3}.

Tükenmişlik kavramı, ilk kez 1974 yılında Alman psikolog Freudenberg tarafından, "iş hayatında yaşanan yıpranma, başarısızlık, enerji ve istek azalması ve karşılanamayan taleplerin oluşturduğu yüke bağlı olarak bireyin içsel kaynaklarında tükenme yaşaması hali" olarak tanımlanmıştır ⁴. Tükenmişlik kavramı için en kabul gören tanım, Christina Maslach tarafından yapılan tanımdır. Bu tanıma göre tükenmişlik; yaptığı iş gereği sürekli olarak insanlarla yüz yüze çalışan bireylerde sıklıkla görülen ve duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarıda azalma hissi olmak üzere üç boyutu olan bir sendrom olarak değerlendirilmektedir ⁵.

Duygusal tükenme; tükenmişlik sendromunun ilk boyutu olarak değerlendirilir. Birey işinden duygusal olarak bitkinlik duymaktadır. Kişi kendisini, yolun sonuna gelmiş, kullanılmış, gücünü tüketmiş ve fiziksel olarak yorgun düşmüş olarak hisseder ⁶.

Duyarsızlaşma; bireyin işi gereği ilişkide bulunduğu insanların özgün ve çekici kılan özelliklerini bilinçli olarak görmezden gelerek, onlarla arasına mesafe koyma çabasıdır ⁷.

Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma yanında, tükenmişliğin son boyutu, düşük kişisel başarı hissidir. Kişi kariyer yaşamına başlamadan önce mesleki ve toplumsal önemli katkılarda bulunacağı düşüncesindedir. Zamanla bu beklentileri yaşayamaz ve gittikçe artan işe gitmeme isteği, işten soğuma, yüklenmişlik,

tahammülsüzlük duygularına kapılır ⁶. Tükenmişliğin özünde ‘duygusal tükenme’ boyutunun olduğu ve duyarsızlaşma ile kişisel başarı eksikliği boyutlarının da buna eşlik ettiği görüşü ileri sürülmektedir ⁸. Her ne kadar tükenme hissi tükenmişliğin mutlak bir kriteri olsa da, tek başına yeterli değildir. Çalışma hayatında, tükenmişlik, stres, iş doyumu/doyumsuzluğu, depresyon gibi birbirlerinin nedeni ya da sonucu olabilecek kavramlar arasındaki ilişkileri değerlendirmek mümkündür ³.

1.2. Stres

Türkçe kökenli olmayan stres kavramı, Latince “estrica”, Fransızca “estrece” sözcüklerinden gelmekle beraber, günümüzde pek çok dilde kendine yer bulmuştur. Literatürde farklı yazarlar tarafından farklı tanımlar yapılmış olan stres kavramı ile ilgili tam bir görüş birliği yoktur. Bazı yazarlar tarafından yapılan stres tanımları aşağıdaki gibidir: Selye' ye göre stres; "Bireylerin fizyolojik ve psikolojik yapılarını etkileyen, onların davranışları, iş verimleri ve başka insanlarla olan ilişkileri üzerinde olumsuz yönde etki yapan psikolojik bir durum" olarak tanımlanır ⁹. Cüceloğlu'na göre stres; bireyin fizik ve sosyal çevredeki uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayrettir ¹⁰. Stresle ilgili bir diğer tanım Eren tarafından yapılmıştır. Eren, stresi şöyle tanımlamıştır: "Bireylerin içerisinde bulundukları ortam ve çalışma koşullarının onları etkilemesi sonucunda, vücutlarında özel biyokimyasal salgıların oluşarak söz konusu koşullara uyum için zihinsel ve fiziksel olarak harekete geçmesi durumu" ¹¹.

Stres üzerine yapılan tanımların ortak özelliği stresin; fiziksel, duygusal ve kimyasal etkilerinin, mevcut dengeyi değiştirecek tarzda bedensel ve zihinsel gerilime sebep olmasıdır ¹². Kişinin davranışındaki bu değişim çalışma hayatındaki uyumu bozarak birçok olumsuz sonuca sebep olmaktadır. Stresin örgüt üzerindeki direkt sonuçları ise; aşırı stresin, bireyin örgüt içindeki verimliliğini etkilemesi şeklinde kendisini göstermektedir. Her bireyin, optimum strese ihtiyacı vardır; ancak, normalden fazla stres iş verimini azaltmaktadır. Stresin örgüt üzerindeki dolaylı etkileri ise; devamsızlık oranının artması, iş gören devir hızının artması, işe geç gelme, saldırganlık, kurum aleyhine çalışma,

dikkatsizlik, kaza yapma eğiliminin artması, hastalık nedeni ile iş gücü kaybı gibi sonuçlardır ¹³.

1.3. Genel Uyum Sendromu

Selye, bedenin stresli durumlarda verdiği üç aşamalı tepkiyi "genel uyum sendromu" olarak adlandırmıştır. Bu kurama göre, organizmanın strese tepkisi üç aşamada gelişir. Bunlar alarm tepkisi, direnme ve tükenme aşamalarıdır ¹⁴.

Alarm Aşaması: Bu dönemde herhangi bir dış uyaran stres olarak algılanmaktadır. Birey stres kaynağı ile karşılaştığında, sempatik sinir sisteminin etkin hale gelmesi nedeniyle organizma “savaş ya da kaç tepkisi” gösterir. Savaş ya da kaç tepkisi sırasında organizmada oluşan fiziksel ve kimyasal değişimler sonucunda kişi, stres kaynağı ile yüzleşmeye ya da kaçmaya hazır hale gelir. Savaş ya da kaç tepkisinin ortaya çıktığı aşama "alarm aşaması" olarak adlandırılır ¹⁴.

Direnç (Adaptasyon) Dönemi: Bu dönem vücut direncinin normalin üzerine çıktığı dönemdir. Organizmanın, baş etmek zorunda olduğu stres verici duruma karşı direnci yükselmekte, fakat diğer stres etkenlerine karşı direnci düşmektedir. Eğer direnç dönemi başarıyla atlatılırsa, beden normal koşullarına döner ¹⁵.

Tükenme Dönemi: Stres kaynağı ile baş edilemez ve uyum sağlanamaz ise, tükenme aşamasına geçilir. Tükenme aşamasında, parasempatik sinir sistemi etkindir. Kişi tükenmiştir ve stres kaynağı hala mevcuttur. Bu aşamada uzun süreli stres kaynakları ile mücadele edilemez ve kişi başka stres kaynaklarının etkilerine de açık hale gelir ¹⁴.

1.4. İş Doyumu ve Doyumsuzluğu

İş doyumunun anlamına yönelik birçok farklı tanım söz konusudur. Genel anlamda iş doyumunu, çalışanların işlerinden duydukları hoşnutluk olarak tanımlanabilir. İş doyumunu, işin özellikleriyle çalışanların istekleri birbirine uyduğu zaman gerçekleşen ve çalışanın işinden hoşnutluk duymasını belirleyen bir olgudur ¹⁶.

Çalışanın yaptığı işi, iş çevresini ve çalışma yaşamını değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan duygusal bir tepki olarak da tanımlanabilen iş doyumunu, yapılan işin niteliği, iş koşulları, çalışma yaşamının özellikleri, çalışma ilişkileri

gibi pek çok dış etkenin yanı sıra, bireysel etkenlerin de sebep olduğu değişik açılımlara sahip olabilir. Kısaca iş doyumu, çalışanın çalışma yaşamından aldığı haz, mutluluk ve doyumu ifade eder ¹⁷.

Kişinin işinden memnun olması, işini sevmesi, kendisini işine, işini de kendisine layık görmesi, aldığı ücreti yeterli bulması gibi birçok olumlu faktör çalışanın iş doyum düzeyini yükseltici etkiler yaratmaktadır. Bu faktörlerin yokluğu ise bireyler üzerinde doyumsuzluk yaratır ¹⁸.

İş doyumsuzluğu aynı zamanda işe devamsızlık, kayıtsızlık, olumsuzluk, işi yavaşlatma, işten ayrılmaya kadar gidebilecek hizmeti olumsuz etkileyecek örgütsel sonuçlara da yol açabilmektedir ¹⁹.

2. TÜKENMİŞLİK MODELLERİ

2.1. Cherniss Modeli

Cherniss Modelinde tükenmişlik zamana yayılmış bir süreç sonunda ortaya çıkan bir durum olarak ele alınmaktadır. Tükenmişliğin temelinde stresin olduğu vurgulamaktadır ²⁰. Gerek çevreden gerekse bireyin kendisinin yarattığı talepler bireyin baş edebilme gücünü aşıyorsa stres oluşmaktadır. Bu durumda birey, stresle başa çıkmak için ilk olarak stres kaynağını ortadan kaldırmayı seçmektedir. Eğer başarılı olmazsa stresle başa çıkma tekniklerine başvurarak rahatlama yoluna gidebilir. Yine başarılı olunmazsa, işle olan ilişki kesilmektedir ²¹. Tüm bu sürecin sonunda ise, motivasyonda düşme, iş arkadaşları ve yöneticilere karşı olumsuz tutumlar geliştirme, iş yaşamına ilişkin hedeflerde küçülme ve iş doyumsuzluğu gibi durumlar ortaya çıkmaktadır ²².

2.2. Pines Tükenmişlik Modeli

Pines Modeline göre tükenmişlik, bedensel, duygusal ve zihinsel açıdan bitkinlik durumlarını göstermektedir. Kronik yorgunluk, enerjide azalma, bezginlik ve zafiyet bedensel bitkinliğin göstergeleridir. Çaresizlik, umutsuzluk, aldanmışlık duygusu ve hayal kırıklığı duygusal bitkinliği göstermektedir. İşe yaramazlık, değersizlik, suçluluk duygusu ve kendine karşı olumsuz tutumlar ise zihinsel bitkinliğin belirtileridir ²³. Bu modelde tükenmişliğin temel nedeni, bireyi sürekli duygusal baskı altında tutan iş ortamlarıdır. Bu noktada “motivasyon

düzeyi” kavramı önemli bir anlam taşımaktadır. Motivasyon düzeyi yüksek olan bireylerin, kendilerini sürekli duygusal baskı altında hissettikleri bir çalışma ortamında, tükenmişlik yaşamaları söz konusu olmaktadır. Tükenmişlik, bireyin motivasyon düzeyini giderek azaltarak, işten ayrılmalara, hatta mesleği tamamen terk etmelere bile yol açabilmektedir ²⁴.

2.3. Edelwich Ve Brodsky Modeli

Edelwich ve Brodsky (1980)’e göre tükenmişlik, yardım edici mesleklerde çalışan iş görenlerde, iş koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkan, idealizm, enerji ve amaç yitimidir ²⁵. Tükenmişliğe yol açan iş koşulları; çok fazla kişiye hizmet verme, çok az ücret, uzun çalışma saatleri, bürokratik ya da politik zorlamalar sayılabilir ²⁰. Edelwich ve Brodsky tükenmişliğin birbirini izleyen ve belirlenebilir aşamalardan geçerek bir süreç sonunda ortaya çıktığını öne sürmüşler ve tükenmişliğin “İdealistik coşku, durgunluk, engellenme ve duygusuzlaşma (apati)” olmak üzere dört aşamada gerçekleştiğini belirtmişlerdir ²⁶.

a. İdealist Coşku

İşe yeni başlanılan bu dönemde birey enerjik, umutlu ve gerçekçi olmayan beklentilere sahiptir. Pozitif geri bildirim beklenirken, genellikle gerçekçi olmayan önyargılar, prensipler, hükümler ve amaçlarla ilgili sorunlarla karşılaşılır. Bu durumun etkisi ile ve işin kişiye verdiği hazzın uzun süre devam etmemesi nedeniyle kişi hayal kırıklığı yaşayarak tükenmişlik yolunda ilerlemeye başlar ²⁷.

b. Durgunluk:

İşin kişiye verdiği haz uzun süre devam etmediği takdirde, durgunluk adı verilen ikinci aşama başlar ²⁵. Bu aşamada bireyin ilgisi iş dışındaki kavramlara kaymaya başlar. Daha fazla para kazanma, daha iyi yaşama, boş zamanları daha iyi değerlendirme gibi iş dışı kavramlara önem verilmeye başlar ²⁸.

c. Engellenme:

Engellenme olarak isimlendirilen üçüncü aşamada; birey yaptığı işteki etkinliğini, işin anlamını ve kendi değerleri açısından işin sonuçlarını sorgulamaya başlar. Bu aşamada, duygusal, fiziksel ve davranışsal sorunlar ortaya çıkabilir²⁵.

Çalışan birey, zaman geçtikçe başarılı olma gayretlerinin yetersiz kaldığını düşünür. Bu durumun ortaya çıkmasına yol açan iki kaynak vardır; birincisi hizmet veren çalışanın, hizmet verdiği kişinin gereksinimlerini karşılayamayarak engellenmesidir, ikincisi ise, hizmet veren çalışanın, sıklıkla hizmet verdiği kişilerin gereksinimlerini karşılamak için, kendi gereksinimlerini karşılamamasından dolayı engellenmiş olmasıdır ²⁹.

d. Apati:

Engellenmeye karşı kullanılan doğal bir savunma mekanizmasıdır. Duygusuzlaşmanın tipik belirtileri, duygusal kopma, inançların tamamen yitirilmesi, umutsuzluk, işe geç gelme, hizmet verilenlerle görüşmeleri kısa kesmedir. Hizmet götürülen kişiye karşı bir ilgisizlik, zamanla onları aşağılama oluşur ¹³.

2.4. Leiter Tükenmişlik Modeli

İki varsayıma dayanan Leiter tükenmişlik modelinde birinci varsayım; Maslach Tükenmişlik Ölçeği ile tanımlanan tükenmişliğin üç bileşenin (duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi), iş saatleri dışındaki diğer zamanlarda da etkili olduğuna dayanmaktadır. İkinci varsayım ise, bu üç bileşenin, çevresel koşullar, farklı kişilik özellikleriyle farklı ilişkilere sahip olduğunu ifade etmektedir ²². Modelde tükenmişliğe sebep olan temel stres kaynakları olarak iş yükü ve iş yerindeki kişilerle olan çatışmalar belirtilmiştir. Leiter modeline göre; çalışanlardaki tükenmişlik, işteki stres kaynaklarına karşı duyarsız kalmayla artmaktadır. Model, tükenmişliği önlemek için duygusal tükenmeyi doğrudan etkileyen stres kaynakları üzerinde durulmasını önermektedir. Modele göre, uygun eğitim ve becerilerin kullanımı kişisel yeterliliği artırırken stresi de azaltabilir ³⁰.

2.5. Pearlman ve Hartman Tükenmişlik Modeli

Pearlman ve Hartman' a göre tükenmişlik; 'kronik duygusal strese verilen ve üç bileşenden oluşan bir yanıttır. Bu bileşenler; duygusal ve/veya fiziksel tükenme, düşük iş üretimi ve başkalarına karşı duyarsızlaşmayı içeren davranış boyutundaki reaksiyonlardır'' ²⁸.

Pearlman ve Hartman (1982)'ın tükenmişlik modelinde “durumun strese götürme derecesi, algılanan stres düzeyi, strese verilen tepki ve strese verilen tepkinin sonucu“ olmak üzere dört aşama bulunmaktadır ²⁷:

- 1- Durumun strese götürme derecesi: Bu hangi durumun strese yol açtığını gösteren bir aşamadır. Strese neden olan iki büyük durum mevcuttur; birincisi bireyin beceri ve yetenekleridir; bunlar algılanan ya da gerçek kurumsal istekleri karşılamakta yeterli olmayabilir. İkincisi bireyin işi; kendi beklentilerini, ihtiyaçlarını ve değerlerini karşılamayabilir. Kısaca, stresin derecesini kişi ile kurum değişkenleri arasındaki uyumsuzluğun derecesi belirlemektedir.
- 2- Algılanan stres düzeyi: Strese yol açan birçok durum, kişinin kendisini stres altında algılaması ile sonuçlanmaz. Birinci aşamadan ikinciye geçiş, rol ve kurum değişkenlerine, bireylerin kişiliklerine ve geçmiş özelliklerine bağlıdır.
- 3- Strese verilen tepki: Bu aşama, strese yanıt olarak verilen üç ana tepki kategorisini içermektedir. Fizyolojik, bilişsel ve davranışsal belirtilerden hangisinin ortaya çıkacağını, kişisel ve kurumsal değişkenler belirlemektedir.
- 4- Strese verilen tepkinin sonucu: Bu aşamada tükenmişlik, kronik duygusal stresin yaşanması ile oluşur. Tükenmişliğin sonucunda, iş doyumunu ya da iş düzeyinde bir değişim olabilir. Psikolojik ve fizyolojik sağlık durumunda bir bozulma meydana gelebilir. Birey işi bırakabilir ya da işten atılabilir. Bir başka olasılık olarak da tükenmişliği yaşayabilir.

2.6. Maslach Tükenmişlik Modeli

Tükenmişlik kavramına en büyük katkı sağlayan, Maslach tarafından geliştirilen model akademik çevrelerde en kabul görmüş modeldir. Bu modele göre tükenmişlik; yaygın olarak insanlarla yüz yüze çalışılan mesleklerde bireylerin, işleri gereği karşılaştıkları insanlara karşı duyarsızlaşmaları, duygusal yönden kendilerini tükenmiş hissetmeleri, kişisel başarı ve yeterlilik duygularında azalma şeklinde kendini gösteren bir sendrom olarak tanımlanmaktadır ³¹. Bu üç boyuta ilişkin tükenmişliği ölçebilmek amacıyla 22 maddeden oluşan ‘Maslach Tükenmişlik Ölçeği’ geliştirilmiştir. Bu bileşenlerin ayrı ayrı açıklanmasıyla Maslach Modeli daha iyi incelenecektir:

a. Duygusal tükenme:

Duygusal tükenme tükenmişliğin bireysel stres boyutunu belirtmekte ve “Bireyin duygusal ve fiziksel kaynaklarında azalmayı” ifade etmektedir ³². Duygusal tükenme, tükenmişlik durumunun başlangıcı, merkezi ve en önemli bileşenidir. Duygusal yönden yoğun bir çalışma temposu içinde bulunan birey, kendini zorlamakta ve diğer insanların duygusal talepleri altında ezilmektedir. Duygusal tükenme bu duruma bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır ³³. Duygusal tükenme kavramında kullanılan “tükenme” kelimesi önemli bir anlam taşır. Gerçekten de bu duygu, içeriği insan olan ve yoğun bir iş hayatına sahip kişileri birinci dereceden tehdit etmektedir. Bu durumu yaşayanlar kendilerini, yeni bir güne başlayacak enerjiden yoksun hissederler. Duygusal kaynakları tamamen tükenmiştir ³⁴.

b. Duyarsızlaşma:

Duyarsızlaşma, tükenmişliğin kişiler arası boyutunu temsil etmekte ve kişilere yönelik negatif, katı tutumlar ile işe karşı tepkisizleşmeyi belirtmektedir ⁷. Duygusal tükenme yaşayan kişi, kendisini diğer insanların sorunlarını çözmede güçsüz hissetmekte ve duyarsızlaşmayı bir kaçış yolu olarak kullanmaktadır. İnsanlarla olan ilişkilerini işin yapılabilmesi için gerekli olan en az düzeye indirmektedir ²¹. Maslach’a göre tükenmişliğin üç bileşeninden duyarsızlaşma alt boyutu en problemlili boyut olarak görülmektedir. Duyarsızlaşma, Maslach tarafından hizmet verilen kişilere karşı uzaklaşmış, katı hatta insancıl olmayan bir yanıt olarak tanımlanmıştır. Uzaklaşmanın artmasıyla, diğerlerinin gereksinmelerine aldırış etmeyen bir tutum ve duygularına aldırma durumu meydana gelmektedir ³³.

c. Düşük Kişisel Başarı Hissi:

Kişisel başarı; sorunun üstesinden başarı ile gelme ve kendini yeterli bulma olarak tanımlanmaktadır. Kişisel başarısızlık ise, kişinin kendini işinde yetersiz ve başarısız olarak algılamasıdır. Bireyin başkaları için geliştirdiği olumsuz düşünceler, kendisi için de olumsuz düşünceler geliştirmesine neden olur. Birey, kimse tarafından sevilmediği, hastalarıyla ilgilenmede yetersiz kaldığı, sorunlarla başa çıkamadığı, işinde başarılı olamadığı gibi duygulara kapılabilir. Kişisel başarısızlık hissi düşük moral, kişiler arası anlaşmazlık, düşük

Üretkenlik, sorunlarla başa çıkmada yetersizlik, benlik saygısında azalma gibi belirtileri içerir ²⁷.

3. TüKENMİşLİK NEDENLERİ

3.1. Bireysel ve Sosyal Faktörler

Tükenmişliği etkileyen kişisel ve sosyal özellikler arasında yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, meslekte çalışma süresi, kişilik yapısı ve sosyal özellikler sayılmaktadır.

Yaş

Tükenmişlik ile en güçlü ilişki demografik değişkenlerden yaş ile bulunmuştur. Tükenmişlik üzerinde yapışan bazı çalışmalarda mesleğe yeni başlayan genç kişilerde daha fazla tükenmişlik yaşandığı tespit edilmiştir ³⁵. Ayrıca, Maslach ve Jackson, yaşlıların kişisel başarı algısının, gençlere göre daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir ⁶.

Cinsiyet

Yapılan araştırmalarda cinsiyetin, tükenmişlik gelişimi için güçlü bir belirteç olmadığı ifade edilmektedir. Maslach'a göre erkekler, tükenmişliğin bir boyutunu yaşarken, kadınlar, bir başka boyutunu yaşamaktadırlar. Kadınlar erkeklere göre duygusal tükenmeyi daha yoğun yaşarken, erkekler ise daha fazla duyarsızlaşma yaşamaktadırlar ³⁶.

Medeni Durum

Medeni durum değişkeni ile ilgili olarak ise; evlenmemiş bireylerin, evlenmiş bireylere göre tükenmişliğe daha eğilimli olduğu söylenebilir. Bekarlar, boşanmışlardan bile daha fazla tükenmişlik sergileyebilmektedirler ⁷. Maslach ve Jackson da, bekar ve boşanmışlarda duygusal tükenme düzeyinin, evli olanlara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir ⁶.

Eğitim

Eğitim ile tükenmişlik arasındaki ilişki Maslach' a göre kompleks bir ilişkiye sahiptir. Bu konuda da farklı sonuçlara ulaşmış çalışmalar mevcuttur. Çalışmalarda ğrenim düzeyi arttıķa tükenmenin azalacağı varsayılsa da, sonuçlara bakıldığında bu durumun tam tersi öğrenim durumu arttıķa

tükenmişliğin de arttığı şeklinde araştırmalar gözlenmektedir. Bu sonuç öğrenim düzeyi arttıkça stres ve sorumluluğun artabileceği varsayımı ile açıklanabilir ³⁷.

Meslekte Çalışma Süresi

Tükenmişlik, genellikle bireyin iş yaşamının ilk yıllarında ortaya çıkmaktadır. Araştırmalara göre iş deneyimleri birkaç yıldan fazla olan çalışanlarda, bir yıldan az ve beş yıldan uzun süredir çalışanlara göre daha yüksek düzeyde tükenmişliğe rastlanmaktadır ³⁰. Ergin'e göre tükenmişlik ile çalışma süresi arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır, çalışma süresi arttıkça duygusal tükenme ve duyarsızlaşma azalırken kişisel başarı düzeyi artmaktadır. Bu durum, genç çalışanların mesleğe henüz bağlanmamış olmalarından, işe yeni başlayanların eskilere göre daha fazla çalışmaları, daha rutin işler yapmaları, üzerlerinde daha fazla denetim olması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır ³⁰.

Kişilik

Bireyin sahip olduğu biyolojik ve psikolojik özellikleri ifade eden kişilik kavramı tükenmişlik düzeyini belirleyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Maslach'a göre kendilerini aktif bir şekilde ifade eden, inceleyen ve duygularını iş arkadaşlarıyla paylaşan çalışanların, tükenmişlik düzeyleri düşüktür. A tipi kişiliğe veya B tipi kişiliğe sahip olmak da tükenmişliğe etki eden faktörlerdendir. B tipi kişiliğe sahip çalışanlar daha az rekabetçi, kendilerini işlerine daha az veren ve daha az zaman endişesi duyan kişilerdir. A tipi kişiliğe sahip kişiler, rekabetçi kendini işine adanmış, sürekli zaman endişesi duyan kişilerdir. Bu kişiler rekabetçi kişilikleri ve daha fazla iş yükünü üzerlerine almaları sebebiyle tükenmişliğe daha yatkın kişilerdir ³⁰. Başkalarını ve kendini olumsuz olarak değerlendirmek de tükenmişliğe neden olabilir. Bireyin kendisi hakkında olumsuz düşüncelere sahip olması durumu, bireyin başarılarından çok başarısızlıklarına odaklanmasına neden olarak bu durumun kendini sürekli olarak devam ettirmesine yol açar. Bunun sonucu olarak da, birey bu olumsuz bakış açısını yeni durumlara taşır ve düşük kişisel başarı hissine neden olur ³⁴.

Sosyal Özellikler

Genel yaşam içerisindeki değişimlerle ilgili olarak bozuk yaşam şekli, aile içindeki aşırı sorumluluk, aile statüsü, stres, bir yakının ölümü, ayrılık, ev-iş

çatışması, aileden birinin sağlık durumu, cinsel problemler, maddi sıkıntılar, eşin işten ayrılması veya yeni bir işe başlaması, toplumsal endişeler, yasalardaki değişiklikler ve benzeri sosyal faktörler de tükenmişliğe etki etmektedirler ³⁰.

3.2. İş ve Örgütle İlgili Nedenler

İş Yükü

Maslach ve Leiter iş yükünü belirli bir zamanda belirli bir kalitede yapılması gereken iş miktarı olarak tanımlamışlardır. İş yükündeki uyumsuzluk genelde aşırı iş yükü olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşırı iş yükü, belirli bir zaman sınırı içerisinde işi bitirme zorunluluğu, çalışanın işin niteliklerine göre yetersiz olması veya işin standardının yüksek olmasını ifade eder ³⁸. Yoğun iş yüküne bağlı olarak, çalışan bireyin aşırı bilişsel ve duygusal yüklenmesi söz konusu olmakta ve bununla mücadele etme davranışı olarak da duyarsızlaşma gelişmektedir ³⁹.

Meslektaşlarla İlişkiler ve Bezdiri

Çalışma ortamında iş arkadaşlarının destekleyici bir atmosfer oluşturması, tükenmişlikle mücadelede son derece önemlidir. İş arkadaşları ve yöneticilerinden gelen destek ile birey tükenmişlikle daha iyi mücadele edebilir ama iş arkadaşları ve yöneticiler aynı zamanda tükenmişliğin nedeni de olabilirler. “Çalışanların diğer bir çalışana sürekli eziyet etmesi, baskı altında tutması, bezdirmesi” olarak adlandırılan " mobbing" duygusal bir saldırdır. Kişinin saygısız ve zararlı bir davranışın hedefi olmasıyla başlar. Mobbing mağduru zamanla işe gelmemeye başlar, strese bağlı olarak psikosomatik semptomlar ortaya çıkar, ağır depresyona bağlı intihar girişiminde bulunabilir, kendine olan güvenini yitirir ve genel bir kararsızlık hali yaşar ³⁸. Kronik süreçte mobbinge maruz kalan kişiler gördükleri zararın büyüklüğü ve etkisiyle işlerini yapamaz hale gelmektedirler.

Kontrol Eksikliği ve Kararlara Katılamama

Kontrol; kişinin işi üzerinde sahip olduğu "seçim yapma, karar verme, sorun çözme ve sorumluluklarını yerine getirme imkânı olarak tanımlanabilir. Maslach, insanların iş hayatlarında kontrolü ellerinde tutmadıkları durumlarda tükenmişliğinin yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Üst düzey yöneticiler tarafından işin nasıl, ne zaman, ne şekilde yapılacağı konusunda sıkı sıkıya tembihlenen

Çalışanlar için başka bir çıkış yolu kalmamaktadır. Bu da çalışanın, sadece duygusal stres yükünü, kızgınlık ve öfkesini arttırmakla kalmayıp, başarısızlık ve beceriksizlik hissini kamılayacaktır. Fakat zor durumdaki insanlarla muhatap olmak zorunda kalan genelde alt düzeydeki çalışanlardır. Böylesine stresi yoğun bir ortamda çalışmanın tükenmişliğe zemin hazırlaması kaçınılmazdır ³⁴.

Kararlara katılım ise; bireyin çalıştığı kurumun karar verme sürecinde etkisinin olup olmaması veya bu etkinin derecesi olarak tanımlanabilmektedir. Çalışanın kendisini doğrudan etkileyecek konularda fikrinin sorulmadığı, sadece sonuçların bildirildiği durumlarda birey kızgınlık ve stres yaşamaktadır. Çünkü alışan bireylerin kendilerini güvenli hissedebilmeleri için, kişiliklerinin dikkate alındığını bilmeye ihtiyaçları vardır ⁴⁰.

Rol atışması

İş yaşamında rol, çalışandan beklenen işlem ve eylemler olarak tanımlanabilir. Birey iş ortamında birbirinden farklı beklentilerle karşılaşır ve bunları yerine getirmekte zorluk çeker. Bu zorluklar; bireylerin kişiliğine ve değer yargılarına aykırı bir iş yapması gerektiğinde, birey-rol atışması; üstleri bir görevin yapılması ile ilgili çelişkili talimatlar verdiğinde, rol ii çatışma; üstlenilen rollerin birden çok olduğu ve bu rollerin birbiriyle çatıştığı durumlarda, roller arası çatışma görülmektedir ⁴¹. Rol atışması sonucu olarak, çalışanların kendilerinden beklenen davranışları gösteremedikleri, çalışma performanslarının düştüğü ve örgütsel verimliliğinin azaldığı bilinmektedir.

dllendirilmeme

dller; bireyin örgüte yaptığı katkılara karşılık olarak hem maddi hem sosyal açıdan takdir edilmesini ifade eder. Maslach'a göre, iş ortamında oluşan krizler, örgütün çalışanlarının anlamlı bir şekilde ödüllendirme kapasitesini azaltmakta, onları içsel ve dışsal doyum kaybına uğratmaktadır. Bu kayıp, yapılan işin çekiciliğini kaybetmesine, takım çalışmasının bozulmasına yol açar. İş yerindeki kutuplaşmaların artmasına, örgütsel ve kişisel beklentiler karşılanmadıkça yönetimin, sorun çözüm merkezi yerine sorun kaynağı olarak görülmeye başlamasına neden olur, çalışanlar tükenmişliğin etkilerine daha açık hale gelirler ²⁰.

4. TÜKENMİŞLİĞİN BELİRTİLERİ

4.1. Fiziksel Belirtiler

Tükenmişliğin fiziksel belirtileri; yorgunluk ve bitkinlik hissi, sık görülen baş ağrısı, ciddi göğüs ağrıları, solunum güçlüğü, bulantı, mide barsak hastalıkları, uyku bozuklukları, hiperkolesterolemi, hipertansiyon, kronik yorgunluk, kilo kaybı, obezite, diabetes mellitus, kardiyovasküler hastalık riskinde artış ve dermatolojik problemler olarak sıralanabilir ⁴²⁻⁴⁴.

4.2. Psikolojik Belirtiler

Psikolojik belirtiler daha önce ortaya çıkar ve hem birey hem çevresi tarafından kolaylıkla fark edilebilir. Yalnızlık, yarımsızlık, umutsuzluk duyguları, engellenmişlik, öz saygı ve öz güvende azalma, başarısızlık hissi, suçluluk, içlermişlik, çaresizlik, aile sorunları, uyku düzensizliği, depresyon, psikolojik rahatsızlıklar, sinirlilik, agresiflik, daha cezalandırıcı olma, düşmanlık duygusu geliştirme, korku ve kaygı, alınganlık, belirgin üzüntü, apatik görünüm, asılsız şüpheler ve paranoya, gibi belirtiler sayılabilir ^{13, 45}.

4.3. Davranışsal Belirtiler

Tükenmişlik yaşayan bireylerde ani sinirlenme, engellenme, kolay ağlama, şüpheli ve endişeli olma, alınganlık, takdir edilmediğini düşünme, iş doyumsuzluğu, işten nefret etme, işe geç gelme, özgüven ve özsaygıda azalma, unutkanlık, rol çatışması, başarısızlık hissi, ani tepkisellik, eleştiriye aşırı duyarlılık, çabuk öfkelenme, tatminsizlik, konsantrasyon bozuklukları, düzensizlik, evlilik ve aile çatışmaları, içe kapanma, suçluluk, hevesin kırılması gibi kendine, işine ve genel olarak hayata karşı negatif tutumlar olarak sıralanabilir ^{22, 46}.

5. TÜKENMİŞLİĞİN SONUÇLARI

Gerek bireyler açısından gerek örgütsel açıdan önemli sonuçlara yol açan tükenmişliğin belirtilerini aynı zamanda tükenmişliğin sonuçları olarak da ele alabiliriz. Tükenmişliğin sonuçlarını kişisel sonuçlar, örgütsel sonuçlar ve ailesel sonuçlar olmak üzere üç başlık altında ele alabiliriz.

5.1. Kişisel Sonuçlar

Tükenmişlik yaşayan çalışanlarda yorgunluk, uyku bozuklukları, kardiyovasküler ve gastrointestinal problemler, sırt ağrısı, kas gerginliği, bulantı, nefessizlik hissi, kilo problemleri, beslenme alışkanlığında değişim, güçsüzlük, kızgınlık, sıkıntı, hayal kırıklığı, depresif ruh hali, cesaretin kırılması, ilgisizlik, gerçeğin farkına varma, umutsuzluk, karamsarlık, düşük moral, empati kaybı, konsantrasyon bozukluğu, hata bulma, başkalarını suçlama, geri çekilme, izole olma, gereksiz risk alma, ilaç veya alkol kullanma, kendine güvende azalma, apati, anlamsızlık hissi, insan ilişkilerinde bozulma gibi belirtiler görülmektedir ⁴⁷.

5.2. Örgütsel Sonuçlar

Tükenmişlik örgütsel anlamda da önemli değişikliklere neden olmaktadır. Kişinin iş yaşamının yarattığı bir sorun olduğu için tükenmişliğin yansıması da en çok kişinin iş yaşamına olmaktadır ³⁸. Tükenmişliğin örgütsel sonuçları; performansın düşmesi, işe katılımın ve iş doyumunun düşmesi, iş değiştirme, işten ayrılmaların artması, grup bağlılığının azalması, fiziksel ve duygusal semptomların artması, sağlık harcamalarının artması, aile hayatının olumsuz etkilenmesi, sağlık sorunlarının artışı, iş yeri kazalarının artması şeklinde özetlenebilir ⁴⁸. Maslach ve Leiter' e göre de tükenmişliğin en büyük maliyeti, işinde başarılı ve idealist insanların kaybedilmesidir ¹³.

5.3. Ailesel Sonuçlar

Tükenmişliğin etkileri iş yaşamı ile sınırlı kalmayıp kişilerin özel hayatlarına ve sosyal yaşamlarına da etki edebilir. İş kaynaklı tükenmişlik duygusu aile hayatına taşınır; aile içinde huzursuzluk, anlaşmazlık, kopukluk gibi problemlere yol açar ³⁴. Duygusal olarak yorgun olan birey, evine fiziksel olarak da yorgun ve gergin gelerek, evde işi ile ilgili şikayetlerini yansıtmakta ve dolayısıyla, ailesinin ondan ayırmasını beklediği zaman ve ilginin azalmasına neden olmaktadır ³⁹. Artan kavgalar ve sıkıntılar aile krizlerine ve ciddi aile problemlerine neden olabilir. Evdeki bu huzursuzlukların işteki stresten kaynaklandığını genelde fark edemeyen çiftler aralarındaki sevginin azaldığı sonucunu çıkarabilirler. Tüm bu gelişmeler ayrılma ya da boşanma gibi ciddi sonuçlara kadar gidebilir ³⁴.

6. TÜKENMİŞLİKLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Kişinin hem çalışma yaşamını hem de ruhsal ve bedensel sağlığını sürekli tehdit eden bir olgudur tükenmişlik. Yaygın ve önemli bir sorun olan tükenmişlik sendromu ile başa çıkabilmek için hem bireysel hem de örgütsel düzeyde etkili mücadele gerekmektedir. Etkili mücadele için ise en önemli yöntem tükenmişliğin oluşmasını engelleyici yöntemler geliştirmektir. Ancak bu mümkün olmadığında, tükenmişliği erken dönemde teşhis etmek ve hızlı müdahale etmek gerekmektedir

49.

6.1. Tükenmişlikle Mücadelede Bireysel Yöntemler

Tükenmişliği önleme konusunda bireysel yöntemler her ne kadar büyük öneme sahip olsa da bireyin iş olanaklarını ve içinde bulunduğu sosyal çevreyi tek başına değiştirebilmesi mümkün değildir; fakat bu durum, kişinin tükenmişliğe teslim olmasını ve çözüme yönelik bir çabada bulunmamasını gerektirmez. Kişinin, tükenmişliğe karşı fiziksel ve ruhsal açıdan kendisini güçlendirebileceği pek çok alternatif bulunmaktadır ⁶. Kişi eğer tükendiğini hissediyorsa kendi kendine; yorgunluk hissinin ne zaman başladığı, iş arkadaşlarıyla ilişkilerinin ne zaman bozulmaya başladığı, işindeki sorumluluğunuzu tam olarak bilip bilmediği gibi sorular sorarak tükenmişliğin farkında olarak çözüm yolları üretebilir. Bireyler bu soruları cevapladıkça, kendilerini daha iyi hissetmeye başlayacak; değerlerini ve önceliklerini yeniden yapılandıracaklardır. Daha sonra yaşamlarında bazı değişiklikler yapmaya hazırlıklı olacaklardır ^{50, 51}.

Tükenmişlikle bireysel mücadele yöntemlerini sıralayacak olursak;

- a. Birey kendini tanımalı,
- b. Kendisi hakkında gerçekçi hedefler belirlemeli,
- c. Kişisel gelişimine yönelik adımlar atmalı,
- d. Zamanını etkin bir biçimde kullanmalı,
- e. Doğru beslenmeli, düzenli egzersiz yapmalı
- f. Dinlenme ve gevşeme aktiviteleri yapmalı
- g. İş ile ilgili olumlu yönleri ön planda tutmalı,
- h. Mizah duygusunu güçlendirmeli,
- i. İşe ara vermeli,

- j. Gerekirse çalışmamalı ³⁰.

6.2. Tükenmişlikle Mücadelede Örgütsel Yöntemler

Tükenmişliği örgütsel düzeyde önleme bireysel yöntemlere göre daha kalıcı ve etkindir. Örgütsel düzeyde yapılabilecekleri maddeler halinde aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- a. Görev tanımları belirlenmeli,
- b. Oryantasyon programları düzenlenmeli ve çalışanlara mesleki destek sağlanmalı,
- c. Çalışan ile iş uyumu sağlanmalı,
- d. Düzenli toplantılar gerçekleştirilmeli, sorunlar tespit edilmeli ve işleyişe ilişkin öneriler eleştiriler alınmalı,
- e. Sorunların çözümünde kalıcı yöntemler geliştirilmeli,
- f. Kararlara katılım artırılmalı, kontrol eksikliği giderilmeli
- g. Ödüllendirilmeye önem verilmeli,
- h. Yöneticiler çalışanlarının bireysel sorunlarının çözümünde kolaylaştırıcı rol üstlenmeli,
- i. Çalışanların işlerine olan motivasyonunu artırmak amacıyla iş değişiklikleri yapılmalı,
- j. Çalışma ortamında bireyleri günlük stresten uzaklaştırıcı ortamlar sağlanmalı,
- k. Çalışanlar dış baskı ve saldırılara karşı korunmalı,
- l. Yöneticilerin yüksek performans sergileyen elemanlara daha fazla iş verme yönündeki eğilimleri kontrol edilmeli,
- m. Zaman yönetimi teknikleri geliştirilmeli,
- n. Kariyer planlamalarına destek sağlanmalı ³⁰.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

1. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmamızda yoğun bakım ünitelerinde çalışan doktor ve yardımcı sağlık personelinin çalışma koşulları ve sosyodemografik özelliklerin mesleki tükenmişlik düzeyi ile ilişkisinin belirlenmesi ve sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmaya ilişkin veri toplama formu gönüllü katılımcılara internet yoluyla ve araştırmacı ekip tarafından birebir iletişime geçilerek ulaştırıldı. İnternet yardımıyla ülke genelinde yoğun bakımda çalışanlara ulaşılırken, araştırmacı ekip tarafından Ankara il merkezinde bulunan hastanelerdeki yoğun bakım çalışanlarına ulaşıldı. Çalışmaya toplam 256 yoğun bakım çalışanı dahil edildi. Gönüllülük esası üzerine yapılan bu araştırmada, araştırmacı ekip tarafından iletişim kurulan katılımcılardan toplam 12 kişi çeşitli nedenlerden dolayı çalışmaya katılmayı reddetmiştir. Toplam 255 sağlık çalışanından 243 tanesinden geri dönüş sağlanmış olup, % 95,2 oranında geri dönüş sağlanmıştır.

Araştırmada yoğun bakımlarda çalışan doktor ve yardımcı sağlık personelinin tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini belirlenmesi amacıyla anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada gizlilik esas olduğundan anket formlarında isim belirtilmemiş olup, elde edilen verileri araştırma ekibi dışında değerlendiren olmamıştır. Anket formunun 1. bölümünde cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, kimlerle yaşandığı, bakmakla yükümlü olunan kişilerin varlığı, tanı konulmuş hastalık varlığı, sigara ve alkol kullanımı, eğitim durumu, meslek grubu ve meslek seçimi, çalışılan birimden memnuniyet durumu, meslekte ve yoğun bakımda çalışma süresi, nöbet tutma durumu ve nöbet izni olup olmadığı, yeterli süre ve nitelikte uyuyabilirliği, iş yerine ulaşmadaki güçlük durumu, aylık gelir algısı, ek iş yapma durumu, hobilerinin varlığı, yıllık iznin tamamını tek seferde alabilme durumu, düzenli tatile çıkılıp çıkılmadığı, mesleğin kişiye uygun görülüp görülmediği ve devam etme isteği, iş arkadaşları ve ekibin diğer üyeleri ile sorun yaşama durumu, hastaların klinik durumundan etkilenirlik, çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenme durumu, yaşanan sorun varlığı ve stresle başa çıkma yöntemini

sorgulayan 35 soru yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde Maslach Tükenmişlik Ölçeği yer almaktadır. ‘Maslach Tükenmişlik Ölçeği Christina Maslach ve Susan Jackson (1986) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Ergin (1992) tarafından yapılmıştır^{8, 52}.

Toplam 22 maddeden oluşan Maslach Tükenmişlik Ölçeği 5 dereceli likert tipi yanıtlar içermektedir. Ölçekte yer alan ifadeler, şiddet derecelerine göre 0. hiçbir zaman, 1. çok nadir, 2. bazen, 3. çoğu zaman, 4. her zaman seçeneklerinin seçilerek yanıtlanması gerektirir. Maslach Tükenmişlik Ölçeği, duygusal tükenme ve kişisel başarı ve duyarsızlaşma olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır.

- I. Duygusal tükenme boyutunda 9 (1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16, 20),
- II. Duyarsızlaşma boyutunda 5 (5, 10, 11, 15, 22),
- III. Kişisel başarı boyutunda 8 (4, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 21) madde yer almaktadır.

Duygusal tükenme: 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16 ve 20’nci maddeler olmak üzere toplam 9 madde ile ölçülmektedir. Puan aralığı 0-36 arasındadır. Olumsuz ifadeler içeren bu maddelerden alınacak yüksek puanlar daha fazla duygusal tükenme yaşandığını ifade etmektedir.

Duyarsızlaşma: 5, 10, 11, 15 ve 22’nci maddeler olmak üzere toplam 5 madde ile ölçülmektedir. Puan aralığı 0-20 arasındadır. Olumsuz ifadeler içeren bu maddelerden alınacak yüksek puanlar daha fazla duyarsızlaşma yaşandığını ifade etmektedir.

Kişisel Başarı Hissi: 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19 ve 21’nci maddeler olmak üzere toplam 8 madde ile ölçülmektedir. Puan aralığı 0-32 arasındadır. Maddeler olumlu ifadeler içermektedir. Bu nedenle alınacak yüksek puanlar daha fazla kişisel başarı hissi duyulduğunu göstermektedir. Bu alt ölçeğin tersine puanlanması da mümkün olmasına rağmen bu çalışmada katılımcıların kişisel başarı hissi puanları ters olarak puanlanmamıştır. Bu nedenle yüksek puanlar, kişilerin daha fazla kişisel başarı hissi yaşadıklarını göstermektedir.

2. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME

İstatistiksel analiz SPSS 15.0 (Statistical Programme Social Sciences) paket programı ile yapılmıştır. Çalışmaya 243 birey dahil edilmiştir. Anket formları ile elde edilen veri setinin güvenilirliğini ölçmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi için Alfa katsayısı (Cronbach's Alpha) kullanılmıştır.

Anket formları ile elde edilen veri setinin güvenilirliğini ölçmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi için Alfa katsayısı (Cronbach's Alpha) kullanılmıştır. Literatürde $0.60 \leq \text{Alpha} < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir, $0.80 \leq \text{Alpha} < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir olduğu kabul edilmektedir. Analiz sonucu Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenme alt boyutu 9 maddeden oluşan anket soruları ile ölçülmüş ve güvenilirliği 0.852 bulunmuştur. Duyarsızlaşma alt boyutu 5 maddeden oluşan anket soruları ile ölçülmüş ve güvenilirliği 0.673 Kişisel başarı alt boyutu 8 maddeden oluşan anket soruları ile ölçülmüş ve güvenilirliği 0.828 olarak bulunmuştur.

Verilerin değerlendirilmesinde kalitatif (nitel) veriler için frekansları, yüzdeleri, geçerli yüzdeleri ve birikimli yüzdeleri verilmiştir. 5'li likert ölçeği ile ölçülmüş sorular için, (kantitatif,nicel) tanımlayıcı istatistiksel methodlar (ortalama, standart sapma, medyan, minimum ve maksimum değerler) verilmiştir. Verilerin karşılaştırılmasında kategorik veriler için kullanılan ki kare testi kullanılmıştır. Tükenmişlik Ölçeği Alt Boyutları arasındaki ilişki spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Tüm istatistiksel hesaplamalar, %95 güven aralığında , $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

1. SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Çalışmamıza yoğun bakım ünitelerinde çalışan toplam 243 kişi dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan toplam 243 bireyin 141'i doktor,70'i hemşire ve 32'si hasta bakıcı/personeldir.

Tablo 1.1. Araştırmaya katılan kişilerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzdelere

Parametre	Doktor (n:141)		Hasta bakıcı/ Personel (n:32)		Hemşire (n:70)		Toplam (n:243)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet								
Erkek	55	39.0	23	71.9	17	24.3	95	39.1
Kadın	86	61.0	9	28.1	53	75.7	148	60.9
Yaş								
20-24	2	1.4	3	9.4	27	38.6	32	13.2
25-29	21	14.9	6	18.8	30	42.9	57	23.5
30-34	18	12.8	11	34.4	8	11.4	37	15.2
35-39	29	20.6	3	9.4	4	5.7	36	14.8
40-44	34	24.1	8	25.0	1	1.4	43	17.7
45 ve üstü	37	26.2	1	3.1	-	-	38	15.6
Medeni Durum								
Bekar	33	23.4	10	31.3	47	67.1	90	37.0
Boşanmış/ Eşini kaybetmiş	8	5.7	1	3.1	-	-	9	3.7
Evli	94	66.7	21	65.6	21	30.0	136	56.0
Flört	6	4.3	-	-	2	2.9	8	3.3
Çocuk Durumu								
Var	89	63.1	21	65.6	14	20.0	124	51.0
Yok	52	36.9	11	34.4	56	80.0	119	49.0
Yaşanılan Kişiler								
Aile	110	78.0	31	96.9	41	58.6	182	74.9
Arkadaş	6	4.3	1	3.1	13	18.6	20	8.2
Yalnız	25	17.7	-	-	16	22.9	41	16.9
Eğitim Durumu								
Lisans	-	-	-	-	27	38.6	27	11.1
Lisansüstü/doktora	141	100.0	-	-	-	-	141	58.0
Lise	-	-	32	100.0	43	61.4	75	30.9

Araştırmaya katılanların sosyodemografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzdelere aşağıda gösterilmiştir. Araştırmaya dahil edilenlerin; % 60.9’si “kadın”, %23.5’i “25 – 29” yaş grubunda, %56.0’i “evli”, %51.0’i “çocuk sahibi”, %74.9’u “ailesi ile birlikte yaşıyor”, %58.0’i “lisansüstü/doktora” eğitimini tamamlamıştır.

Tablo 1.2. Araştırmaya katılan kişilerin kişisel özellikleri ve alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzdelere

Parametre	Doktor (n:141)		Hasta bakıcı/ Personel (n:32)		Hemşire (n:70)		Toplam (n:243)	
	N	%	n	%	n	%	n	%
Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi								
Var	21	14.9	4	12.5	5	7.1	30	12.3
Yok	120	85.1	28	87.5	65	92.9	213	87.7
Tanı Konulmuş Hastalık Durumu								
Var	44	31.2	2	6.3	6	8.6	52	21.4
Yok	97	68.8	30	93.8	64	91.4	191	78.6
Sigara Kullanma Durumu								
Evet	39	27.7	26	81.3	52	74.3	117	48.1
Hayır	102	72.3	6	18.8	18	25.7	126	51.9
Alkol Kullanma Durumu								
Evet	15	10.6	4	12.5	10	14.3	29	11.9
Hayır	66	46.8	28	87.5	45	64.3	139	57.2
Sosyal içici	60	42.6	-	-	15	21.4	75	30.9

Araştırmaya dahil edilenlerin; % 87.7’sinin bakmakla yükümlü olduğu sağlık sorunu olan bir yakını yok, %78.6’sının tanı konulmuş hastalığı yok, %51.9’u sigara kullanmamakta, %57.2’si alkol tüketmemektedir.

Tablo 1.3. Araştırmaya katılan kişilerin çalışma yaşamlarına ilişkin frekans ve yüzdelere

Parametre	Doktor (n:141)		Hasta bakıcı/ Personel (n:32)		Hemşire (n:70)		Toplam (n:243)	
	N	%	n	%	n	%	n	%
Meslek Seçimi								
İsteyerek	101	71.6	8	25.0	46	65.7	155	63.8
Rastlantısal	17	12.1	14	43.8	10	14.3	41	16.9
Yakınların etkisiyle	23	16.3	10	31.3	14	20.0	47	19.3
Çalışılan Üniteden Memnuniyet Durumu								
Evet	67	47.5	23	71.9	56	80.0	146	60.1
Hayır	16	11.3	7	21.9	9	12.9	32	13.2
Kısmen	58	41.1	2	6.3	5	7.1	65	26.7
Meslekte Çalışma Süresi								
0-1 yıl	5	3.5	7	21.9	6	8.6	18	7.4
2-5 yıl	29	20.6	16	50.0	43	61.4	88	36.2
6-8 yıl	21	14.9	8	25.0	13	18.6	42	17.3
9 yıl ve üzeri	86	61.0	1	3.1	8	11.4	95	39.1
Yoğun Bakım Ünitesinde Çalışma Süresi								
0-1 yıl	22	15.6	13	40.6	24	34.3	59	24.3
2-5 yıl	56	39.7	15	46.9	36	51.4	107	44.0
6-8 yıl	20	14.2	3	9.4	7	10.0	30	12.3
9 yıl ve üzeri	43	30.5	1	3.1	3	4.3	47	19.3
Haftalık Çalışma Süresi								
45 saat ve altı	28	19.9	1	3.1	5	7.1	34	14.0
45 saat ve üzeri	113	80.1	31	96.9	65	92.9	209	86.0

Araştırmaya dahil edilenlerin; % 63.8'inin meslek seçimi isteyerek, %60.1'i çalıştığı üniteden memnun, %39.1'i 9 yıl ve üzerinde süredir bu mesleği yapmakta, %44.0'ı 2-5 yıl arası süre ile yoğun bakım ünitesinde çalışmakta, %86.0'ı haftada 45 saat ve üzerinde çalışmaktadır.

Tablo 1.4. Araştırmaya katılan kişilerin çalışma yaşamlarına ilişkin frekans ve yüzdeler

Parametre	Doktor (n:141)		Hasta bakıcı/ Personel (n:32)		Hemşire (n:70)		Toplam (n:243)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nöbet Tutma Durumu								
5 ve daha az	53	37.6	3	9.4	17	24.3	73	30.0
5'ten fazla	62	44.0	29	90.6	53	75.7	144	59.3
Nöbet tutmuyorum	26	18.4	-	-	-	-	26	10.7
Nöbet İzni Durumu								
Evet	52	36.9	30	93.8	50	71.4	132	54.3
Hayır	89	63.1	2	6.3	20	28.6	111	45.7
Yeterli Süre Uyuma Durumu								
Evet	39	27.7	9	28.1	13	18.6	61	25.1
Hayır	102	72.3	23	71.9	57	81.4	182	74.9
İş Yerine Ulaşmada Güçlük Yaşama								
Bazen yaşıyorum	42	29.8	5	15.6	12	17.1	59	24.3
Evet	14	9.9	13	40.6	14	20.0	41	16.9
Hayır	85	60.3	14	43.8	44	62.9	143	58.8
Aylık Gelirin Giderleri Karşılama Durumu								
Evet	89	63.1	8	25.0	28	40.0	125	51.4
Hayır	52	36.9	24	75.0	42	60.0	118	48.6
Ek İş Yapma Durumu								
Evet	19	13.5	3	9.4	5	7.1	27	11.1
Hayır	122	86.5	29	90.6	65	92.9	216	88.9

Araştırmaya dahil edilenlerin; %59.3'ü ayda 5'ten fazla nöbet tutmakta, %54.3'ünün nöbet izni var, %74.9'u yeterli süre ve nitelikte uyuyamamakta, %58.8'i iş yerine ulaşmakta güçlük yaşamamakta, %51.4'ü aylık gelirleri giderlerini karşılamakta, %88.9'u ek iş yapmamaktadır.

Tablo 1.5. Araştırmaya katılan kişilerin çalışma yaşamlarına ilişkin frekans ve yüzdeler

Parametre	Doktor (n:141)		Hasta bakıcı/Personel (n:32)		Hemşire (n:70)		Toplam (n:243)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hobisi Olma Durumu								
Var	94	66.7	14	43.8	54	77.1	162	66.7
Yok	47	33.3	18	56.3	16	22.9	81	33.3
Yıllık İznin Tamamını Tek Seferde Alma								
Evet	32	22.7	1	3.1	24	34.3	57	23.5
Hayır	109	77.3	31	96.9	46	65.7	186	76.5
Her Yıl Düzenli Olarak Tatile Çıkma								
Evet	87	61.7	6	18.8	30	42.9	123	50.6
Hayır	54	38.3	26	81.3	40	57.1	120	49.4
Mesleği Kendine Uygun Bulma Durumu								
Evet	112	79.4	17	53.1	60	85.7	189	77.8
Hayır	29	20.6	15	46.9	10	14.3	54	22.2
Mesleğe Devam Durumu								
5 yıl içinde değiştirmek istiyorum	9	6.4	2	6.3	13	18.6	24	9.9
Emekliliğe kadar sürdürmek istiyorum	52	36.9	12	37.5	26	37.1	90	37.0
İlk fırsatta değiştirmek istiyorum	10	7.1	2	6.3	3	4.3	15	6.2
Yapabildiğim kadar sürdürmek istiyorum	70	49.6	16	50.0	28	40.0	114	46.9

Araştırmaya dahil edilenlerin; % 66.7'ünün hobisi bulunmakta, % 76,5 i yıllık izninin tamamını tek seferde alamamakta, % 50,6 her yıl düzenli olarak tatile çıkmakta, % 77.8'i mesleğe kendini uygun bulmakta, % 46.9'u mesleği yapabildiği kadar sürdürmek istemektedir.

Tablo 1.6. Araştırmaya katılan kişilerin iş yaşamı ve stres yönetimine ilişkin frekans ve yüzdeler

Parametre	Doktor (n:141)		Hasta bakıcı/ Personel (n:32)		Hemşire (n:70)		Toplam (n:243)	
	N	%	n	%	n	%	n	%
İş Arkadaşlarıyla Sorun Yaşama								
Evet	45	31.9	4	12.5	18	25.7	67	27.6
Hayır	96	68.1	28	87.5	52	74.3	176	72.4
Hastaların Ağır Durumda Olması								
Evet	83	58.9	24	75.0	31	44.3	138	56.8
Hayır	58	41.1	8	25.0	39	55.7	105	43.2
Hastaların Ölümü Etkilemesi								
Evet	89	63.1	25	78.1	40	57.1	154	63.4
Hayır	52	36.9	7	21.9	30	42.9	89	36.6
Hasta Yakınlarıyla Sorun Yaşama								
Evet	72	51.1	14	43.8	23	32.9	109	44.9
Hayır	69	48.9	18	56.3	47	67.1	134	55.1
Ekibin Diğer Üyeleri İle Sorun Yaşama								
Evet	40	28.4	5	15.6	21	30.0	66	27.2
Hayır	101	71.6	27	84.4	49	70.0	177	72.8
Çalışma Ortamının Fiziksel Koşullarından Etkilenme								
Evet	126	89.4	26	81.3	63	90.0	215	88.5
Hayır	15	10.6	6	18.8	7	10.0	28	11.5
Yaşanılan Sorun Varlığı								
Yok	42	29.8	17	53.1	42	60.0	101	41.6
Cinsel yaşam	2	1.4	1	3.1	-	-	3	1.2
Çalışma ortamı	41	29.1	-	-	3	4.3	44	18.1
Eğitim	10	7.1	-	-	6	8.6	16	6.6
Ekonomi	29	20.6	12	37.5	15	21.4	56	23.0
Evlilik	9	6.4	2	6.3	2	2.9	13	5.3
Sağlık	8	5.7	-	-	2	2.9	10	4.1
Stres İle Başa Çıkma Yöntemi								
Alışverişe çıkma	13	9.2	2	6.3	11	15.7	26	10.7
Arkadaşlarla	73	51.8	18	56.3	34	48.6	125	51.4
Kimseyle	21	14.9	7	21.9	12	17.1	40	16.5
Yürüyüşe çıkma	34	24.1	5	15.6	13	18.6	52	21.4

Araştırmaya dahil edilenlerin; %72.4'ü iş arkadaşlarıyla sorun yaşamamakta, %56.8'i hastaların ağır durumda olmasından etkilenmekte, %63.4'ü hastaların ölümünden etkilenmekte, %55.1'i hasta yakınları ile sorun yaşamamakta, %72.8'i ekibin diğer üyeleri ile sorun yaşamamakta, %88.5'i çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenmekte, %41.6'sı herhangi bir sorun yaşamamakta. %51.4'ü stresle başa çıkma yöntemi olarak arkadaşlarıyla konuşmayı seçmekte.

2. MASLACH TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ ALT BOYUT PUANLAMALARI

Bu çalışmada, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt ölçeklerinden elde edilen toplam puanlar değerlendirilmiştir. Maslach Tükenmişlik Ölçeği alt ölçeklerinden, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinden alınan yüksek puan ile kişisel başarı boyutundan alınan düşük puan, yüksek tükenmişlik düzeyini ifade etmektedir. Alt ölçeklerin düşük, orta ve yüksek tükenmişlik düzeyini ifade eden puan sınırları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin Alt Boyutlarının Kategori Sınırları

	Düşük	Orta	Yüksek
Duygusal tükenme	0-16	17-26	27-36
Duyarsızlaşma	0-6	7-12	13-20
Kişisel Başarı	0-10	11-21	22-32

Araştırmaya katılan bireylerin tükenmişlik alt boyutlarına ilişkin bazı tanımlayıcı değerler Tablo 2.1'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Alt Boyutlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Veriler

	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	Minimum	Maksimum
Duygusal Tükenme	17,77	6,49	17,00	0	36
Duyarsızlaşma	5,83	3,63	5,00	0	20
Kişisel Başarı	19,67	6,09	20,00	0	32

Tablo 2.1’de araştırmaya katılan bireylerin, duygusal tükenme (17.77 ± 6.49) ve kişisel başarı alt ölçeği (19.67 ± 6.09) ortalama puanlarına göre orta düzeyde tükenmişlik yaşadığı, duyarsızlaşma (5.83 ± 3.63) alt ölçeğine karşılaştırıldığında ise bireylerin düşük düzeyde tükenmişlik yaşadığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin meslek grubu dikkate alınarak tükenmişlik alt boyutlarına ilişkin bazı tanımlayıcı değerler Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Araştırmaya Katılan Meslek Gruplarının Tükenmişlik Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Veriler

	Ortalama	SD	Medyan	Minimum	Maksimum
Doktorlarda					
Duygusal tükenme	18,12	7,34	18	0	36
Duyarsızlaşma	5,80	3,87	5	0	19
Kişisel Başarı	21,03	5,99	21	6	32
Hastabakıcı/Personelde					
Duygusal tükenme	18,00	3,57	18	8	26
Duyarsızlaşma	6,16	2,80	5	1	11
Kişisel Başarı	18,00	4,57	19	8	25
Hemşirelerde					
Duygusal tükenme	16,97	5,66	17	2	33
Duyarsızlaşma	5,73	3,50	5	0	14
Kişisel Başarı	17,71	6,23	17,5	5	31

Tablo 2.2’de araştırmaya katılan bireyler meslek gruplarına göre ayrı ayrı değerlendirilmiştir, bireylerin duygusal tükenme ve kişisel başarı alt ölçeği

ortalama puanlarına göre orta düzeyde tükenmişlik yaşadığı saptanırken, sadece doktorlarda kişisel başarı puanı daha yüksektir. Duyarsızlaşma alt ölçeğine göre karşılaştırıldığında ise bütün meslek gruplarında düşük düzeyde tükenmişlik yaşandığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin tükenmişlik ölçeği alt boyutlarına göre bulundukları kategoriler Tablo 2.3’de gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Araştırmaya Katılan Bireylerin Üç Alt Ölçekten Aldıkları Puanlara Göre Bulundukları Kategoriler

	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Duygusal Tükenme	103	49,4	120	49,4	20	8,2	243	100,0
Duyarsızlaşma	151	62,1	82	33,7	10	4,1	243	100,0
Kişisel Başarı	21	8,6	124	51,0	98	40,3	243	100,0

Tablo 2.3’de araştırmaya katılan bireylerin 20(%8.2)’sinin duygusal tükenme alt ölçeğine göre yüksek puan alarak yüksek tükenmişlik, 10(%4.1)’unun duyarsızlaşma alt ölçeğine göre yüksek puan alarak yüksek tükenmişlik ve 21(%8.6)’inin kişisel başarı alt ölçeğine göre düşük puan alarak yüksek tükenmişlik yaşadığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin tükenmişlik ölçeği alt boyutlarına göre bulundukları kategoriler Tablo 2.4’de gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Araştırmaya Katılan Bireylerin Üç Alt Ölçekten Aldıkları Puanlara Göre Bulundukları Kategorilerin Ayrıntılı Gösterimi

n:243		Kişisel Başarı						
		Düşük		Orta		Yüksek		
		n	%	n	%	n	%	
Duyusal Tükenme	Düşük	Düşük	2	0.8	38	15.6	50	20.6
		Orta	1	0.4	7	2.9	5	2.1
		Yüksek	-	-	-	-	-	-
	Orta	Düşük	3	1.2	33	13.6	20	8.2
		Orta	14	5.8	30	12.3	18	7.4
		Yüksek	-	-	2	0.8	-	-
	Yüksek	Düşük	-	-	4	1.6	1	0.4
		Orta	-	-	5	2.1	2	0.8
		Yüksek	1	0.4	5	2.1	2	0.8

Tablo 2.4’de araştırmaya katılan bireylerin 1 (%0.4)’i duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinden yüksek alırken kişisel başarı alt ölçeğinden düşük almıştır. Bu kişinin yüksek tükenmişlik yaşadığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin tükenmişlik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki meslek grupları da dikkate alınarak Pearson korelasyon analizi sonuçları ile Tablo 2.5’ de gösterilmiştir.

Tablo 2.5. Araştırmaya Katılan Bireylerin Tükenmişlik Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

		Duygusal Tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarı
Genel (n:243)				
Duygusal tükenme	p r	1		
Duyarsızlaşma	p r	0,603 <0,001	1	
Kişisel Başarı	p r	-0,376 <0,001	-0,366 <0,001	1
Doktorlarda (n:141)				
Duygusal Tükenme	p r	1		
Duyarsızlaşma	p r	0.634 <0.001	1	
Kişisel Başarı	p r	-0.417 <0.001	-0.369 <0.001	1
Hasta bakıcı/Personelde (n:32)				
Duygusal Tükenme	p r	1		
Duyarsızlaşma	p r	0.400 0.023	1	
Kişisel Başarı	p r	-0.304 0.091	-0.061 0.742	1
Hemşirelerde (n:70)				
Duygusal Tükenme	p r	1		
Duyarsızlaşma	p r	0.575 <0.001	1	
Kişisel Başarı	p r	-0.426 <0.001	-0.481 <0.001	1

Tablo 2.5’de araştırmaya katılan bireylerin Tükenmişlik Ölçeği Alt Boyutları arasında duygusal tükenme ile duyarsızlaşma arasına pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı doğrusal ilişki, kişisel başarı ile hem duygusal tükenme

hem de duyarsızlaşma arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı doğrusal ilişki vardır ($p<0.001$).

Meslek grupları dikkate alınarak analiz yapıldığında sadece hasta bakıcı/personelde kişisel başarı ile hem duygusal tükenme hem de duyarsızlaşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. ($p>0.05$)

3. MASLACH TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ' ALT BOYUTLARININ SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERLE İLİŞKİSİ

Bireylerin cinsiyete göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Erkek (n:95)	17.82	6.74	6.18	3.42	19.60	5.75
Kadın (n:148)	17.74	6.35	5.60	3.75	19.72	6.32

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre Tükenmişlik Düzeyleri

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	44	46.3	42	44.2	9	9.5	57	60.0	34	35.8	4	4.2	9	9.5	48	50.5	38	40.0
Kadın	59	39.9	78	52.7	11	7.4	94	63.5	48	32.4	6	4.1	12	8.1	76	51.4	60	40.5
χ^2	1.706						0.312						0.137					
p değeri	0.426						0.856						0.934					

Tablo 3.2’ de görüldüğü üzere erkeklerin %9.5’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.2’ sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.5’ inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Kadınların da %7.4’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.1’ inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %8.1’ inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik ölçeğinin tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarının tümünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaş Değişkenine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
35 yaş altı	18.40	5.50	6.55	3.38	17.65	5.78
35 yaş ve üstü	17.10	7.39	5.05	3.74	21.85	5.66

Bireylerin yaşa göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.3’de verilmiştir. Seçeneklerdeki cevap sıklıkları yeterli olmamasında ötürü, birinci, ikinci, üçüncü grup birleştirilip 35 yaş altı, dördüncü, beşinci ve altıncı grup birleştirilip 35 yaş ve üstü olarak iki grup oluşturulmuştur.

Tablo 3.4. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaş Değişkenine Göre Tükenmişlik Düzeyleri

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
35 yaş altı	47	37.3	71	56.3	8	6.3	65	51.6	55	43.7	6	4.8	18	14.3	72	57.1	36	28.6
35 ve üstü	56	47.9	49	41.9	12	10.3	86	73.5	27	23.1	4	3.4	3	2.6	52	44.4	62	53.0
χ^2				5.294						12.565						20.533		
p değeri				0.071						0.002						<0.001		

Tablo 3.4’ de görüldüğü üzere 35 yaş altı kişilerin %6.3’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.8’ inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %14.3’ ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. 35 yaş ve üstü kişilerin de %10.3’ünde

duygusal tükenme alt boyutunda, %3.4' ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %2.6'sında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar yaşlarına göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik ölçeğinin duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, 35 yaş altında duyarsızlaşma puanı yüksek olanların oranı 35 yaş ve üstündekilere göre daha fazladır. 35 yaş altındakilerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı 35 yaş ve üstündekilere göre daha fazladır. Duygusal tükenmişlik alt boyutun ise de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Bireylerin Medeni Durum Değişkenine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Bekar (n:107)	17.31	6.51	5.89	3.46	18.33	6.09
Evli (n:136)	18.14	6.48	5.78	3.77	20.74	5.90

Bireylerin medeni duruma göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.5'te verilmiştir. Seçeneklerdeki cevap sıklıkları yeterli olmamasında ötürü, flört ve boşanmış seçenekleri bekar grubuna eklenerek iki grup oluşturulmuştur.

Tablo 3.6. Araştırmaya Katılan Bireylerin Medeni Durum Değişkenine Göre Tükenmişlik Düzeyleri

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bekar	51	47.7	49	45.8	7	6.5	65	60.7	37	34.6	5	4.7	13	12.1	62	57.9	32	29.9
Evli	52	38.2	71	52.2	13	9.6	86	63.2	45	33.1	5	3.7	8	5.9	62	45.6	66	48.5
χ^2				2.417						0.244						9.663		
P değeri				0.299						0.885						0.008		

Tablo 3.6’ da görüldüğü üzere bekar kişilerin %6.5’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.7’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %12.1’ inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Evli kişilerin de %9.6’sında duygusal tükenme alt boyutunda, %3.7’ sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.9’unda kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların medeni durumlarına göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik ölçeğinin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, bekarlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı evlilere göre daha fazladır. Tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.7. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çocuk Sahibi Olma Durum Değişkenine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

ÇOCUK VARLIĞI	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Var	17.56	6.95	5.49	3.65	21.45	5.66
Yok	18.00	6.01	6.18	3.59	17.82	5.99

Bireylerin çocuk sahibi olma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.8. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çocuk Sahibi Olma Durum Değişkenine Göre Tükenmişlik Düzeyleri

ÇOCUK	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Var	54	43.5	60	48.4	10	8.1	82	66.1	38	30.6	4	3.2	5	4.0	54	43.5	65	52.4
Yok	49	41.2	60	50.4	10	8.4	69	58.0	44	37.0	6	5.0	16	13.4	70	58.8	33	27.7
χ^2	0.140						1.856						18.180					
P değeri	0.932						0.395						<0.001					

Tablo 3.8’de görüldüğü üzere çocuk sahibi olanların %8.1’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %4.0’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Çocuk sahibi olmayanların da %8.4’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.0’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %13.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların çocuk sahibi olma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, çocuk sahibi olmayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı çocuk sahibi olanlara göre daha fazladır. Tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.9. Araştırmaya Katılan Bireylerin Nasıl Yaşadığı Değişkenine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Aile	17.82	6.62	5.73	3.73	20.36	5.97
Yalnız	17.64	6.16	6.13	3.32	17.64	6.03

Bireylerin nasıl yaşadığına göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.9’da verilmiştir. Seçeneklerdeki cevap sıklıkları yeterli olmamasında ötürü, arkadaş ile yaşama seçeneği yalnız grubuna eklenerek iki grup oluşturulmuştur.

Tablo 3.10. Araştırmaya Katılan Bireylerin Nasıl Yaşadığı Değişkenine Göre Tükenmişlik Düzeyleri

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aile	73	40.1	94	51.6	15	8.2	115	63.2	60	33.0	7	3.8	13	7.1	87	47.8	82	45.1
Yalnız	30	49.2	26	42.6	5	8.2	36	59.0	22	36.1	3	4.9	8	13.1	37	60.7	16	26.2
χ^2	1.641						0.385						7.379					
P değeri	0.440						0.825						0.025					

Tablo 3.10’da görüldüğü üzere ailesiyle yaşayanların %8.2’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.1’ inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Yalnız yaşayanların da %8.2’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.9’unda duyarsızlaşma alt boyutunda, %13.1’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların nasıl yaşadığına göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, yalnız yaşayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı ailesi ile yaşayanlara göre daha fazladır. Tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.11. Araştırmaya Katılan Bireylerin Bakmakla Yükümlü Olduğu Sağlık Sorunu Olan Bir Kişi Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Bakmakla yükümlü kişi varlığı	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Var	17.40	6.93	5.60	3.50	18.97	5.69
Yok	17.83	6.45	5.86	3.65	19.77	6.15

Bireylerin bakmakla yükümlü olduğu sağlık sorunu olan bir kişi olma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.11’de verilmiştir.

Tablo 3.12. Araştırmaya Katılan Bireylerin Bakmakla Yükümlü Olduğu Sağlık Sorunu Olan Kişi Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Var	15	50.0	14	46.7	1	3.3	17	56.7	13	43.3	-	-	2	6.7	19	63.3	9	30.0
Yok	88	41.3	106	49.8	19	8.9	134	62.9	69	32.4	10	4.7	19	8.9	105	49.3	89	41.8
χ^2	1.516						2.506						2.075					
P değeri	0.469						0.286						0.354					

Tablo 3.12’de görüldüğü üzere bakmakla yükümlü olduğu sağlık sorunu olan bir kişi olanların %3.3’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %0’ında duyarsızlaşma alt boyutunda, %6.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Kadınların da%8.9’unda duygusal tükenme alt boyutunda, %4.7’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %8.9’unda kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların bakmakla yükümlü olduğu sağlık sorunu olan bir kişi olma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarının tümünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 3.13. Araştırmaya Katılan Bireylerin Tanı Konulmuş Bir Hastalık Varlığı Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Tanı konulmuş hastalık varlığı	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
Var	19.71	6.83	6.27	4.48	20.88	5.78
Yok	17.25	6.32	5.71	3.36	19.35	6.14

Bireylerin tanı konulmuş bir hastalık varlığı olma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.13’te verilmiştir.

Tablo 3.14. Araştırmaya Katılan Bireylerin Tanı Konulmuş Bir Hastalık Varlığı Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Tanı konulmuş hastalık	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Var	17	32.7	29	55.8	6	11.5	31	59.6	14	26.9	7	13.5	4	7.7	25	48.1	23	44.2
Yok	86	45.0	91	47.6	14	7.3	120	62.8	68	35.6	3	1.6	17	8.9	99	51.8	75	39.3
χ^2	2.893						15.023						0.432					
p değeri	0.235						0.001						0.806					

Tablo 3.14'te görüldüğü üzere tanısı konulmuş bir hastalığı olanların %11.5'inde duygusal tükenme alt boyutunda, %13.5'inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.7's inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Tanı konulmuş hastalığı bulunmayanların da %7.3'ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %1.6'sında duyarsızlaşma alt boyutunda, %8.9'unda kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların tanı konulmuş bir hastalık varlığı olma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duyarsızlaşma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, tanısı konulmuş bir hastalığı olanlarda duyarsızlaşma puanı yüksek olanların oranı tanısı konulmuş bir hastalığı olmayanlara göre daha fazladır. Duygusal tükenmişlik ve kişisel başarı hissi alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.15. Araştırmaya Katılan Bireylerin Sigara Kullanma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Sigara kullanımı	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	18.44	5.17	6.34	3.33	17.47	5.64
Hayır	17.15	7.49	5.35	3.84	21.72	5.78

Bireylerin sigara kullanma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.15’te verilmiştir.

Tablo 3.16. Araştırmaya Katılan Bireylerin Sigara Kullanma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Sigara kullanımı	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	43	36.8	66	56.4	8	6.8	68	58.1	45	38.5	4	3.4	17	14.5	70	59.8	30	25.6
Hayır	60	47.6	54	42.9	12	9.5	83	65.9	37	29.4	6	4.8	4	3.2	54	42.9	68	54.0
χ^2	4.479						2.340						24.547					
p değeri	0.107						0.310						<0.001					

Tablo 3.16’ da görüldüğü üzere sigara kullananların %6.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %14.5’ inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Sigara kullanmayanlarda da %9.5’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %3.2’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde

tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların sigara kullanma durumlarına göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik ölçeğinin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, sigara kullananlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı sigara kullanmayanlara göre daha fazladır. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.17. Araştırmaya Katılan Bireylerin Alkol Kullanma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Alkol kullanımı	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	<i>X</i>	SS	<i>X</i>
Evet	19.48	6.38	7.79	3.65	17.62	6.36
Hayır	17.49	5.99	5.50	3.44	19.69	5.87
Sosyal içici	17.64	7.36	5.67	3.78	20.44	6.28

Bireylerin alkol kullanma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.17’de verilmiştir.

Tablo 3.18. Araştırmaya Katılan Bireylerin Alkol Kullanma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Alkol kullanımı	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	10	34.5	13	44.8	6	20.7	15	51.7	10	34.5	4	13.8	6	20.7	15	51.7	8	27.6
Hayır	58	41.7	74	53.2	7	5.0	88	63.3	48	34.5	3	2.2	10	7.2	73	52.5	56	40.3
Sosyal içici	35	46.7	33	44.0	7	9.3	48	64.0	24	32.0	3	4.0	5	6.7	36	48.0	34	45.3
χ^2				9.050						8.573						7.378		
P değeri				0.060						0.073						0.117		

Tablo 3.18’de görüldüğü üzere alkol kullananların %20.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %13.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %20.7’ sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Alkol kullanmayanlarda %5.0’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.2’ sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.2’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Sosyal içici olanlarda %9.3’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.0’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %6.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların alkol kullanma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik ölçeğinin duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarının tümünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Alkol kullananlarda duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır.

Tablo 3.19. Araştırmaya Katılan Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Eğitim durumu	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Lisans	18.74	6.56	5.26	4.01	18.37	5.46
Lisansüstü/doktora	18.12	7.34	5.80	3.87	21.03	5.99
Lise	16.77	4.41	6.08	2.99	17.60	5.86

Bireylerin eğitim durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.19’da verilmiştir.

Tablo 3.20. Araştırmaya Katılan Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Eğitim durumu	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Lisans	9	33.3	16	59.3	2	7.4	18	66.7	7	25.9	2	7.4	2	7.4	18	66.7	7	25.9
Lisansüstü/doktora	60	42.6	63	44.7	18	12.8	89	63.1	44	31.2	8	5.7	7	5.0	64	45.4	70	49.6
Lise	34	45.3	41	54.7	-	-	44	58.7	31	41.3	-	-	12	16.0	42	56.0	21	28.0
χ^2	11.984						6.925						16.739					
p değeri	0.017						0.140						0.002					

Tablo 3.20’de görüldüğü üzere lisans mezunlarının %7.4’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %7.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Lisansüstü/doktora mezunlarında %12.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.7’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.0’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Lise mezunlarında duygusal tükenme alt boyutunda ve duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmamışken, %16.0’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, lisansüstü/doktora mezunlarında duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Ayrıca lise mezunlarında kişisel başarı puanı düşük olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.21. Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslek Grubuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Meslek grubu	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Doktor	18.12	7.34	5.80	3.87	21.03	5.99
Hasta bakıcı/personel	18.00	3.57	6.16	2.80	18.00	4.57
Hemşire	16.97	5.66	5.73	3.50	17.71	6.23

Bireylerin meslek grubuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.21’de verilmiştir.

Tablo 3.22. Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslek Grubuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Meslek grubu	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Doktor	60	42.6	63	44.7	18	12.8	89	63.1	44	31.2	8	5.7	7	5.0	64	45.4	70	49.6
Hasta bakıcı/pers.	9	28.1	23	71.9	-	-	19	59.4	13	40.6	-	-	3	9.4	22	68.8	7	21.9
Hemşire	34	48.6	34	48.6	2	2.9	43	61.4	25	35.7	2	2.9	11	15.7	38	54.3	21	30.0
χ^2	14.700						3.284						16.860					
p değeri	0.005						0.511						0.002					

Tablo 3.22’ de görüldüğü üzere doktorların %12.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.7’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.0’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Hasta bakıcı/personelde duygusal tükenme alt boyutunda ve duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmamışken, %9.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Hemşirelerin %2.9’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.9’unda duyarsızlaşma alt boyutunda, %15.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların meslek gruplarına göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, doktorlarda duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Ayrıca hemşirelerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.23. Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslek Seçimini Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Meslek seçimi	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
İsteyerek	16.75	6.45	5.43	3.54	20.54	5.88
Rastlantısal	19.68	5.83	6.90	3.43	19.22	5.46
Yakınların etkisiyle	19.49	6.57	6.21	3.91	17.21	6.66

Bireylerin meslek seçimine göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.23'te verilmiştir.

Tablo 3.24. Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslek Seçimini Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Meslek seçimi	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
İsteyerek	78	50.3	65	41.9	12	7.7	103	66.5	46	29.7	6	3.9	8	5.2	80	51.6	67	43.2
Rastlantısal	12	29.3	25	61.0	4	9.8	21	51.2	18	43.9	2	4.9	4	9.8	21	51.2	16	39.0
Yakınların etkisiyle	13	27.7	30	63.8	4	8.5	27	57.4	18	38.3	2	4.3	9	19.1	23	48.9	15	31.9
χ^2	11.381						3.802						9.452					
p değeri	0.023						0.433						0.048					

Tablo 3.24’ de görüldüğü üzere isteyerek mesleğini seçenlerin %7.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.9’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.2’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Rastlantısal olarak mesleğini seçenlerin %9.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.9’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.8’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Yakınların etkisiyle mesleğini seçenlerin %8.5’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.3’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %19.1’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların meslek seçimine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, mesleğini rastlantısal olarak seçenlerde duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Ayrıca mesleğini yakınların etkisiyle seçenlerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.25. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çalıştığı Üniteden Memnuniyet Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
Evet	15.84	5.90	4.86	3.11	21.23	5.60
Hayır	23.09	6.63	8.16	3.68	15.22	5.31
Kısmen	19.49	5.81	6.85	3.93	18.38	6.20

Bireylerin çalıştığı üniteden memnuniyet durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.25’te verilmiştir.

Tablo 3.26. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çalıştığı Üniteden Memnuniyet Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	80	54.8	61	41.8	5	3.4	108	74.0	35	24.0	3	2.1	5	3.4	71	48.6	70	47.9
Hayır	3	9.4	20	62.5	9	28.1	10	31.3	19	59.4	3	9.4	8	25.0	20	62.5	4	12.5
Kısmen	20	30.8	39	60.0	6	9.2	33	50.8	28	43.1	4	6.2	8	12.3	33	50.8	24	36.9
χ^2	39.471						25.908						24.940					
P değeri	<0.001						<0.001						<0.001					

Tablo 3.26’ da görüldüğü üzere çalıştığı üniteden memnun olanların %3.4’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.1’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %3.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Çalıştığı üniteden memnun olmayanların %28.1’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %9.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %25.0’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Çalıştığı üniteden kısmen memnun olanların %9.2’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %6.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %12.3’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların çalıştığı üniteden memnuniyetine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, çalıştığı üniteden memnun olmayanlarda duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır.

Tablo 3.27. Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslekteki çalışma Süresine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Çalışma süresi	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
5 yıl ve altı	17.93	5.39	6.32	3.41	17.87	5.70
5 yıl üstü	17.65	7.25	5.45	3.76	21.07	6.03

Bireylerin meslekteki çalışma süresine göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.27’de verilmiştir. Seçeneklerdeki cevap sıklıkları yeterli olmamasında ötürü, gruplar birleştirilip 5 yıl ve altı ile 5 yıl üstü olarak iki grup oluşturulmuştur.

Tablo 3.28. Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslekteki Çalışma Süresine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Çalışma süresi	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5 yıl ve altı	42	39.6	59	55.7	5	4.7	60	56.6	43	40.6	3	2.8	15	14.2	61	57.5	30	28.3
5 yıl üstü	61	44.5	61	44.5	15	10.9	91	66.4	39	28.5	7	5.1	6	4.4	63	46.0	68	49.6
χ^2				4.659						4.274						14.912		
P değeri				0.097						0.118						0.001		

Tablo 3.28’de görüldüğü üzere 5 yıl ve altında çalışanların %4.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %14.2’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. 5 yıl üstünde çalışanların %10.9’unda duygusal tükenme alt boyutunda, %5.1’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %4.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların meslekteki çalışma süresine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, 5 yıl ve altında çalışanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı 5 yıl üstü çalışma süresine sahip olanlara göre daha fazladır. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.29. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yoğun Bakımda Çalışma Süresine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Yoğun bakımda çalışma süresi	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
5 yıl ve altı	17.85	5.92	5.86	3.42	18.84	5.96
5 yıl üstü	17.61	7.64	5.77	4.06	21.47	6.01

Bireylerin yoğun bakımda çalışma süresine göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.29’da verilmiştir.

Tablo 3.30. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yoğun Bakımda Çalışma Süresine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Yoğun bakımda çalışma süresi	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5 yıl ve altı	68	41.0	87	52.4	11	6.6	102	61.4	59	35.5	5	3.0	19	11.4	85	51.2	62	37.3
5 yıl üstü	35	45.5	33	42.9	9	11.7	49	63.6	23	29.9	5	6.5	2	2.6	39	50.6	36	46.8
χ^2	2.860						2.091						5.922					
P değeri	0.239						0.351						0.048					

Tablo 3.30’da görüldüğü üzere yoğun bakımda 5 yıl ve altında çalışanların %6.6’sında duygusal tükenme alt boyutunda, %3.0 ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %11.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Yoğun bakımda 5 yıl üstünde çalışanların %11.7sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %6.5’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %2.6’sında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların yoğun bakımda çalışma süresine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, yoğun bakımda 5 yıl ve altında çalışanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı 5 yıl üstünde çalışanlara göre daha fazladır. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.31. Araştırmaya Katılan Bireylerin Haftalık Çalışma Süresine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Haftalık Çalışma Süresi	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
45 saat ve altı	16.26	7.40	6.24	4.24	20.24	5.61
45 saat ve üzeri	18.02	6.32	5.76	3.53	19.58	6.17

Bireylerin haftalık çalışma süresine göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.31’de verilmiştir.

Tablo 3.32. Araştırmaya Katılan Bireylerin Haftalık Çalışma Süresine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Haftalık Çalışma Süresi	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
45 saat ve altı	18	52.9	13	38,2	3	8,8	22	64,7	9	26,5	3	8,8	2	5,9	16	47,1	16	47,1
45 saat üzeri	85	40.7	107	51,2	17	8,1	129	61,7	73	34,9	7	3,3	19	9,1	108	51,7	82	39,2
χ^2	2.051						2.791						0.914					
P değeri	0.359						0.248						0.633					

Tablo 3.32’de görüldüğü üzere haftada 45 saat ve altında çalışanların %8.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %8.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.9’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Haftada 45 saat üzerinde

%8.1'inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.3'ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.1'inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar haftalık çalışma süresine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$)

Tablo 3.33. Araştırmaya Katılan Bireylerin Aylık Nöbet Tutma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Aylık Nöbet Sayısı	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
5 ve daha az	16.40	7.17	5.38	3.87	21.45	6.26
5'ten fazla	18.72	5.82	6.13	3.43	18.45	5.67

Bireylerin aylık nöbet tutma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.33'de verilmiştir. Nöbet tutmuyorum seçeneği istatistiksel anlamda yeterli sıklıkta olmamasında ötürü 5 ve daha az olan grupla birleştirilmiştir.

Tablo 3.34. Araştırmaya Katılan Bireylerin Aylık Nöbet Tutma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Aylık Nöbet Sayısı	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5 ve daha az	52	52.5	37	37.4	10	10.1	66	66.7	29	29.3	4	4.0	4	4.0	43	43.4	52	52.5
5'ten fazla	51	35.4	83	57.6	10	6.9	85	59.0	53	36.8	6	4.2	17	11.8	81	56.3	46	31.9
χ^2				9.640						1.534						12.143		
P değeri				0.008						0.464						0.002		

Tablo 3.34’ de görüldüğü üzere ayda 5 ve daha az nöbet tutanların %10.1’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.0’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %4.0’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Ayda 5’ten daha fazla nöbet tutanların %6.9’unda duygusal tükenme alt boyutunda, %4.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %11.8’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların nöbet tutma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, 5’ten az nöbet tutanlarda duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı 5’ten fazla nöbet tutanlara göre daha fazladır. Ayrıca 5’ten fazla nöbet tutanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı 5’ten az nöbet tutanlara göre daha fazladır. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.35. Araştırmaya Katılan Bireylerin Nöbet İzni Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Nöbet İzni	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
Evet	18.13	6.17	6.14	3.58	19.17	6.09
Hayır	17.35	6.87	5.45	3.67	20.28	6.06

Bireylerin nöbet izni olma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.35’te verilmiştir.

Tablo 3.36. Araştırmaya Katılan Bireylerin Nöbet İzni Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Nöbet İzni	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	50	37.9	74	56.1	8	6.1	76	57.6	51	38.6	5	3.8	14	10.6	69	52.3	49	37.1
Hayır	53	47.7	46	41.4	12	10.8	75	67.6	31	27.9	5	4.5	7	6.3	55	49.5	49	44.1
χ^2	5.648						3.093						2.115					
P değeri	0.059						0.213						0.347					

Tablo 3.36’ da görüldüğü üzere nöbet izni olan çalışanların %6.1’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %10.6’sında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Nöbet izni olmayan çalışanların %10.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.5’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %6.3’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların nöbet izni olma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.37. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yeterli süre ve Nitelikte Uyuma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Yeterli süre ve Nitelikte Uyuma	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	SS	<i>X</i>
Evet	13.15	6.28	4.52	3.87	23.46	5.36
Hayır	19.32	5.80	6.26	3.45	18.41	5.80

Bireylerin yeterli süre ve nitelikte uyuma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.37’de verilmiştir.

Tablo 3.38. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yeterli süre ve Nitelikte Uyuma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Yeterli süre ve Nitelikte Uyuma	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	43	70.5	17	27.9	1	1.6	45	73.8	14	23.0	2	3.3	1	1.6	22	36.1	38	62.3
Hayır	60	33.0	103	56.6	19	10.4	106	58.2	68	37.4	8	4.4	20	11.0	102	56.0	60	33.0
χ^2	27.110						4.724						17.939					
P değeri	<0.001						0.094						<0.001					

Tablo 3.38’de görüldüğü üzere yeterli süre ve nitelikte uyuyanların %1.6’sında duygusal tükenme alt boyutunda, %3.3’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %1.6’sında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Yeterli süre ve nitelikte uyuyamayanların %10.4’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %11.0’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar yeterli süre ve nitelikte uyuma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, yeterli süre ve nitelikte uyuyamayanlarda duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı yeterli süre ve nitelikte uyuyanlara göre daha fazladır. Ayrıca yeterli süre ve nitelikte uyuyamayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı yeterli süre ve nitelikte uyuyanlara göre daha fazladır. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.39. Araştırmaya Katılan Bireylerin İşyerine Ulaşmada Güçlük Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

İşyerine Ulaşmada Güçlük Yaşama	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Bazen yaşıyorum	18.88	6.47	5.73	3.96	20.03	5.77
Evet	18.51	5.18	6.07	3.15	18.73	5.78
Hayır	17.10	6.79	5.80	3.63	19.80	6.31

Bireylerin işyerine ulaşmada güçlük yaşama durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.39’da verilmiştir.

Tablo 3.40. Araştırmaya Katılan Bireylerin İşyerine Ulaşmada Güçlük Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

İşyerine Ulaşmada Güçlük Yaşama	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bazen yaşıyorum	18	30.5	35	59.3	6	10.2	44	74.6	11	18.6	4	6.8	4	6.8	27	45.8	28	47.5
Evet	16	39.0	22	53.7	3	7.3	24	58.5	16	39.0	1	2.4	4	9.8	25	61.0	12	29.3
Hayır	69	48.3	63	44.1	11	7.7	83	58.0	55	38.5	5	3.5	13	9.1	72	50.3	58	40.6
χ^2	5.749						8.640						3.447					
P değeri	0.219						0.071						0.486					

Tablo 3.40’da görüldüğü üzere işyerine ulaşmada bazen güçlük yaşayanlarda %10.2’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %6.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %6.8’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. İşyerine ulaşmada güçlük yaşayanlarda %7.3’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.8’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. İşyerine ulaşmada güçlük yaşamayanlarda %7.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.5’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.1’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların işyerine ulaşmada güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.41. Araştırmaya Katılan Bireylerin Aylık Gelirlerinin Giderlerini Karşılama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	16.22	6.66	5.47	3.34	20.37	6.23
Hayır	19.42	5.91	6.20	3.89	18.94	5.87

Bireylerin aylık gelirlerinin giderlerini karşılama durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.41’de verilmiştir.

Tablo 3.42. Araştırmaya Katılan Bireylerin Aylık Gelirlerinin Giderlerini Karşılama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	67	53.6	49	39.2	9	7.2	82	65.6	39	31.2	4	3.2	8	6.4	62	49.6	55	44.0
Hayır	36	30.5	71	60.2	11	9.3	69	58.5	43	36.4	6	5.1	13	11.0	62	52.5	43	36.4
χ^2	13.373						1.514						2.460					
p değeri	0.001						0.469						0.292					

Tablo 3.42’de görüldüğü üzere aylık gelirlerinin giderlerini karşılayanların %7.2’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %6.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Aylık gelirlerinin giderlerini karşılamayanların %9.3’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.1’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %11’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların aylık gelirlerinin giderlerini karşılama durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, aylık gelirleri giderlerini karşılamayanların duygusal tükenmişlik oranı aylık gelirleri giderlerini karşılayanlara göre daha fazladır. Kişisel başarı hissi ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.43. Araştırmaya Katılan Bireylerin Ek İş Yapma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Ek İş Yapma Durumu	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	17.00	7.99	6.26	4.19	21.07	5.95
Hayır	17.87	6.30	5.77	3.56	19.50	6.10

Bireylerin ek iş yapma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.43'te verilmiştir.

Tablo 3.44. Araştırmaya Katılan Bireylerin Ek İş Yapma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Ek İş Yapma Durumu	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	13	48.1	12	44.4	2	7.4	15	55.6	9	33.3	3	11.1	2	7.4	12	44.4	13	48.1
Hayır	90	41.7	108	50.0	18	8.3	136	63.0	73	33.8	7	3.2	19	8.8	112	51.9	85	39.4
χ^2	0.413						3.826						0.772					
P değeri	0.813						0.148						0.680					

Tablo 3.44'te görüldüğü üzere ek iş yapanlarda %7.4'ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %11.1'inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.4'ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Ek iş yapmayanlarda %8.3'ünde duygusal

tükenme alt boyutunda, %3.2'sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %8.8'inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların ek iş yapma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.45. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hobisi Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Hobi Varlığı	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
Var	16.79	6.27	5.50	3.66	20.50	6.13
Yok	19.74	6.53	6.48	3.50	18.02	5.68

Bireylerin hobisi olma durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.45'te verilmiştir.

Tablo 3.46. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hobisi Olma Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Hobi Varlığı	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Var	81	50.0	72	44.4	9	5.6	105	64.8	51	31.5	6	3.7	8	9.9	71	43.8	78	48.1
Yok	22	27.2	48	59.3	11	13.6	46	56.8	31	38.3	4	4.9	13	8.0	53	65.4	20	24.7
χ^2	13.271						1.497						12.521					
P değeri	0.001						0.473						0.002					

Tablo 3.46’da görüldüğü üzere hobisi olanların %5.6’sında duygusal tükenme alt boyutunda, %3.7’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %8.0’ında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Hobisi olmayanların %13.6’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.9’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.9’unda kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar hobisi olma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, hobisi olmayanlarda duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı hobisi olanlara göre daha fazladır. Ayrıca hobisi olmayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı hobisi olanlara göre daha fazladır. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.47. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yıllık İzninizin Tamamını Tek Seferde Alabilme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	16.26	6.02	5.19	3.46	19.11	6.42
Hayır	18.24	6.58	6.02	3.67	19.85	5.99

Bireylerin yıllık izninizin tamamını tek seferde alabilme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.47’de verilmiştir.

Tablo 3.48. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yıllık İzninizin Tamamını Tek Seferde Alabilme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	32	56.1	21	36,8	4	7,0	40	70,2	17	29,8	-	-	7	12,3	28	49,1	22	38,6
Hayır	71	38.2	99	53,2	16	8,6	111	59,7	65	34,9	10	5,4	14	7,5	96	51,6	76	40,9
χ^2	5.828						4.177						1.249					
P değeri	0.054						0.124						0.535					

Tablo 3.48’de görüldüğü üzere yıllık izninizin tamamını tek seferde alabilenlerin %7.0’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, , %12.3’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmış, duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmamıştır. Yıllık izninizin tamamını tek seferde alamayanların %8.6’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.5’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar yıllık izninin tamamını tek seferde alabilme durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$) .

Tablo 3.49. Araştırmaya Katılan Bireylerin Her Yıl Düzenli Olarak Tatile Gitme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Düzenli Tatile Gime	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
Evet	16.47	6.70	5.63	3.76	20.98	6.19
Hayır	19.11	6.02	6.03	3.49	18.34	5.70

Bireylerin her yıl düzenli olarak tatile gitme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.49’da verilmiştir.

Tablo 3.50. Araştırmaya Katılan Bireylerin Her Yıl Düzenli Olarak Tatile Gitme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

Düzenli Tatile Gime	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	60	48.8	55	44.7	8	6.5	79	64.2	39	31.7	5	4.1	7	5.7	56	45.5	60	48.8
Hayır	43	35.8	65	54.2	12	10.0	72	60.0	43	35.8	5	4.2	14	11.7	68	56.7	38	31.7
χ^2	4.403						0.483						8.398					
p değeri	0.111						0.786						0.015					

Tablo 3.50’da görüldüğü üzere her yıl düzenli olarak tatile gidenlerin %6.5’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.1’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Her yıl düzenli olarak tatile gidemeyenlerin %10.0’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %11.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya her yıl düzenli olarak tatile gitme durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, her yıl düzenli olarak tatile gidemeyenlerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı her yıl düzenli olarak tatile gidenlere göre daha fazladır. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$) .

Tablo 3.51. Araştırmaya Katılan Bireylerin Mesleğine Kendini Uygun Görme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	16.51	6.17	5.53	3.47	20.54	5.97
Hayır	22.20	5.64	6.85	4.02	16.65	5.56

Bireylerin mesleğine kendini uygun görme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.51’de verilmiştir.

Tablo 3.52. Araştırmaya Katılan Bireylerin Mesleğine Kendini Uygun Görme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	96	50.8	82	43.4	11	5.8	124	65.6	59	31.2	6	3.2	12	6.3	91	48.1	86	45.5
Hayır	7	13.0	38	70.4	9	16.7	27	50.0	23	42.6	4	7.4	9	16.7	33	61.1	12	22.2
χ^2	5.086						12.201						24.320					
P değeri	0.079						0.002						<0.001					

Tablo 3.52’de görüldüğü üzere mesleğine kendini uygun görenlerin %5.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %6.3’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Mesleğine kendini uygun görmeyenlerin %16.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %7.4’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %16.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların mesleğine kendini uygun görme durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, Mesleğine kendini uygun görmeyenlerde duyarsızlaşma puanı yüksek olanların oranı mesleğine kendini uygun görenlere göre daha fazladır. Ayrıca mesleğine kendini uygun görmeyenlerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı mesleğine kendini uygun görenlere göre daha fazladır. Duygusal tükenme alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.53. Araştırmaya Katılan Bireylerin Mesleğine Devam Etme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	X	SS	X
5 yıl içinde değiştirmek istiyorum	19.38	5.49	6.67	3.52	17.71	5.19
Emekliliğe kadar sürdürmek istiyorum	17.44	5.19	6.08	2.77	18.92	5.78
İlk fırsatta değiştirmek istiyorum	23.33	8.67	6.87	5.72	17.80	6.66
Yapabildiğim kadar sürdürmek istiyorum	16.96	6.95	5.32	3.87	20.93	6.23

Bireylerin mesleğine devam etme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.53’te verilmiştir.

Tablo 3.54. Araştırmaya Katılan Bireylerin Mesleğine Devam Etme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5 yıl içinde değiştirmek istiyorum	8	33.3	14	58.3	2	8.3	14	58.3	9	37.5	1	4.2	3	12.5	15	62.5	6	25.0
Emekliliğe kadar sürdürmek istiyorum	39	43.3	48	53.3	3	3.3	52	57.8	37	41.1	1	1.1	9	10.0	48	53.3	33	36.7
İlk fırsatta değiştirmek istiyorum	4	26.7	5	33.3	6	40.0	7	46.7	6	40.0	2	13.3	2	13.3	8	53.3	5	33.3
Yapabildiğim kadar sürdürmek istiyorum	52	45.6	53	46.5	9	7.9	78	68.4	30	26.3	6	5.3	7	6.1	53	46.5	54	47.4
χ^2				24.320						10.655						6.282		
P değeri				<0.001						0.100						0.392		

Tablo 3.54'te görüldüğü üzere mesleğine ilk fırsatta değiştirmek isteyenlerin %40.0'ında duygusal tükenme alt boyutunda, %13.3'ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %13.3'ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar mesleğine devam etme isteği durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, mesleğini ilk fırsatta değiştirmek isteyenlerde duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Kişisel başarı hissi ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$) .

Tablo 3.55. Araştırmaya Katılan Bireylerin İş Arkadaşlarıyla Sorun Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	19.70	6.54	6.79	3.74	18.06	5.77
Hayır	17.04	6.34	5.46	3.53	20.29	6.11

Bireylerin iş arkadaşlarıyla sorun yaşama durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.55’te verilmiştir.

Tablo 3.56. Araştırmaya Katılan Bireylerin İş Arkadaşlarıyla Sorun Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	23	34.3	36	53.7	8	11.9	31	46.3	31	46.3	5	7.5	8	11.9	38	56.7	21	31.3
Hayır	80	45.5	84	47.7	12	6.8	120	68.2	51	29.0	5	2.8	13	7.4	86	48.9	77	43.8
χ^2	3.318						10.568						3.603					
P değeri	0.190						0.055						0.165					

Tablo 3.56’ da görüldüğü üzere iş arkadaşlarıyla sorun yaşayanların %11.9’unda duygusal tükenme alt boyutunda, %7.5’inde duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmış, %11.9’unda kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. İş arkadaşlarıyla sorun yaşamayanların %6.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %7.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar iş arkadaşlarıyla sorun yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$) .

Tablo 3.57. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hastaların Durumunun Kötü Olmasından Etkilenme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	19.09	6.38	5.97	3.47	19.78	5.69
Hayır	16.05	6.26	5.64	3.84	19.53	6.60

Bireylerin hastaların durumunu kötü olmasından etkilenme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.57’de verilmiştir.

Tablo 3.58. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hastaların Durumunun Kötü Olmasından Etkilenme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	50	36.2	73	52.9	15	10.9	82	59.4	50	36.2	6	4.3	8	5.8	73	52.9	57	41.3
Hayır	53	50.5	47	44.8	5	4.8	69	65.7	32	30.5	4	3.8	13	12.4	51	48.6	41	39.0
χ^2				6.356						1.008						3.285		
P değeri				0.042						0.604						0.193		

Tablo 3.58’de görüldüğü üzere hastaların durumunu kötü olmasından etkilenenlerin %10.9’unda duygusal tükenme alt boyutunda, %4.3’ünde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.8’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Hastaların durumunu kötü olmasından etkilenmeyenlerin %4.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %12.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar hastaların durumunu kötü olmasından etkilenme durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, hastaların durumunun kötü olmasından etkilenenlerde duygusal tükenmişlik puanı yüksek olanların oranı hastaların durumunun kötü olmasından etkilenmeyenlere göre daha fazladır. Kişisel başarı hissi ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo 3.59. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hastaların Ölmesinden Etkilenme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	18.53	6.26	5.90	3.40	19.69	5.82
Hayır	16.47	6.72	5.71	4.02	19.65	6.57

Bireylerin hastaların ölmesinden etkilenme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.59’da verilmiştir.

Tablo 3.60. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hastaların Ölmesinden Etkilenme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	57	37.0	85	55.2	12	7.8	92	59.7	57	37.0	5	3.2	10	6.5	81	52.6	63	40.9
Hayır	46	51.7	35	39.3	8	9.0	59	66.3	25	28.1	5	5.6	11	12.4	43	48.3	35	39.3
χ^2	5.839						2.491						2.484					
p değeri	0.054						0.288						0.289					

Tablo 3.60’da görüldüğü üzere hastaların ölmesinden etkilenenlerin %7.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %3.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmış, %6.5’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Hastaların ölmesinden etkilenmeyenlerde %9.0’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.6’sında duyarsızlaşma alt boyutunda, %12.4’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar hastaların ölmesinden etkilenme durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.61. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hasta Yakınlarıyla Sorun Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	19.24	6.71	6.83	3.97	18.39	5.96
Hayır	16.58	6.08	5.01	3.11	20.72	6.01

Bireylerin hasta yakınlarıyla sorun yaşama durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.61’de verilmiştir.

Tablo 3.62. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hasta Yakınlarıyla Sorun Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	41	37.6	53	48.6	15	13.8	56	51.4	43	39.4	10	9.2	12	11.0	64	58.7	33	30.3
Hayır	62	46.3	67	50.0	5	3.7	95	70.9	39	29.1	-	-	9	6.7	60	44.8	65	48.5
χ^2	8.432						17.885						8.525					
P değeri	0.015						<0.001						0.014					

Tablo 3.62’de görüldüğü üzere hasta yakınlarıyla sorun yaşayanların %13.8’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %9.2’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmış, %11.0’ında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Hasta yakınlarıyla sorun yaşamayanların %3.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda ve %6.7’sinde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmış, duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmamıştır. Araştırmaya katılanların hasta yakınlarıyla sorun yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$).

Tablo 3.63. Araştırmaya Katılan Bireylerin Ekibin Diğer Üyeleriyle Sorun Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	20.06	6.68	7.18	3.72	17.52	6.37
Hayır	16.92	6.23	5.32	3.47	20.48	5.79

Bireylerin ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşama durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.63'te verilmiştir.

Tablo 3.64. Araştırmaya Katılan Bireylerin Ekibin Diğer Üyeleriyle Sorun Yaşama Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	22	33.3	35	53.0	9	13.6	30	45.5	31	47.0	5	7.6	11	16.7	34	51.5	21	31.8
Hayır	81	45.8	85	48.0	11	6.2	121	68.4	51	28.8	5	2.8	10	5.6	90	50.8	77	43.5
χ^2	5.214						11.393						8.384					
P değeri	0.074						0.003						0.015					

Tablo 3.64’te görüldüğü üzere ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşayanlarda %13.6’sında duygusal tükenme alt boyutunda, %7.6’sında duyarsızlaşma alt boyutunda, %16.7’sinde kişisel başarı hissi alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşamayanlarda %6.2’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %2.8’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %5.6’sında kişisel başarı hissi alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşayanlarda duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşamayanlara göre daha fazladır. Ayrıca ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı ekibin diğer üyeleriyle sorun yaşamayanlara göre daha fazladır. Duygusal tükenme alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur($p>0.05$).

Tablo3.65. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çalışma Ortamının Fiziksel Koşullarından Etkilenme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	X	SS	X	SS	X	SS
Evet	18.12	6.51	5.93	3.64	19.31	6.12
Hayır	15.14	5.80	5.04	3.50	22.46	5.12

Bireylerin çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenme durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.65’te verilmiştir.

Tablo 3.66. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çalışma Ortamının Fiziksel Koşullarından Etkilenme Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	86	40.0	109	50.7	20	9.3	132	61.4	73	34.0	10	4.7	20	9.3	115	53.5	80	37.2
Hayır	17	60.7	11	39.3	-	-	19	67.9	9	32.1	-	-	1	3.6	9	32.1	18	64.3
χ^2				5.766						1.493						7.657		
P değeri				0.056						0.474						0.022		

Tablo 3.66’ da görüldüğü üzere çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenenlerin %9.3’ünde duygusal tükenme alt boyutunda, %4.7’sinde duyarsızlaşma alt boyutunda, %9.3’ünde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenmeyenlerde duygusal tükenme alt boyutunda ve duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmamış, %3.6’sında kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanlar çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenme durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenenlerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenmeyenlere göre daha fazladır. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.67. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşanılan Herhangi Bir Sorun Varlığı Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	SS
Cinsel yaşam	19.00	2.65	9.00	2.65	19.67	5.13
Çalışma ortamı	21.84	6.23	7.16	3.89	19.61	5.67
Eğitim	19.56	5.27	7.37	3.38	16.81	6.25
Ekonomi	19.93	6.19	6.52	4.28	18.63	6.17
Evlilik	19.77	6.77	5.54	3.64	16.92	5.75
Sağlık	19.50	4.93	6.40	3.44	17.10	5.09
Yok	14.06	5.21	4.50	2.69	21.35	5.99

Bireylerin yaşanılan herhangi bir sorun varlığı durumuna göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.67’de verilmiştir.

Tablo 3.68. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşanılan Herhangi Bir Sorun Varlığı Durumuna Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsel yaşam	-	-	3	100.0	-	-	1	33.3	2	66.7	-	-	-	-	2	66.7	1	33.3
Çalışma ortamı	11	25.0	23	52.3	10	22.7	19	43.2	21	47.7	4	9.1	2	4.5	26	59.1	16	36.4
Eğitim	4	25.0	11	68.8	1	6.3	7	43.8	9	56.3	-	-	3	18.8	9	56.3	4	25.0
Ekonomi	13	23.2	38	67.9	5	8.9	30	53.6	22	39.3	4	7.1	9	16.1	26	46.4	21	37.5
Evlilik	4	30.8	8	61.5	1	7.7	8	61.5	4	30.8	1	7.7	2	15.4	7	53.8	4	30.8
Sağlık	3	30.0	6	60.0	1	10.0	6	60.0	4	40.0	-	-	1	10.0	7	70.0	2	20.0
Yok	68	67.3	31	30.7	2	2.0	80	79.2	20	19.8	1	1.0	4	4.0	47	46.5	50	49.5

Tablo 3.68’de görüldüğü üzere yaşanılan çalışma ortamında sorun yaşayanlarda %22.7’sinde duygusal tükenme alt boyutunda, %9.1’inde duyarsızlaşma alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Eğitim konusunda sorun yaşayanlarda %18.8’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların herhangi bir sorun varlığı durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin tüm boyutlarında grupların yeterli sıklıkta olmamasından dolayı istatistiksel analiz uygulanamamıştır.

Tablo 3.69. Araştırmaya Katılan Bireylerin Stresle Başa Çıkma Yöntemlerine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme		Duyarsızlaşma		Kişisel Başarı	
	<i>X</i>	SS	<i>X</i>	<i>X</i>	SS	<i>X</i>
Alışverişe çıkma	18.12	5.24	5.19	3.21	18.73	6.17
Arkadaşlarla konuşma	17.63	6.14	5.91	3.76	19.26	5.74
Kimseyle paylaşmama	20.73	6.37	6.80	3.28	18.88	6.02
Yürüyüşe çıkma	15.67	7.24	5.19	3.67	21.77	6.61

Bireylerin stresle başa çıkma yöntemlerine göre tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.69’da verilmiştir.

Tablo 3.70. Araştırmaya Katılan Bireylerin Stresle Başa Çıkma Yöntemlerine Göre Tükenmişlik Alt Boyut Puan Ortalamaları

	Duygusal Tükenme						Duyarsızlaşma						Kişisel Başarı					
	Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek		Düşük		Orta		Yüksek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Alışverişe çıkma	10	38.5	15	57.7	1	3.8	18	69.2	8	30.8	-	-	2	7.7	17	65.4	7	26.9
Arkadaşlarla konuşma	57	45.6	58	46.4	10	8.0	77	61.6	42	33.6	6	4.8	10	8.0	68	54.4	47	37.6
Kimseyle paylaşmama	8	20.0	26	65.0	6	15.0	22	55.0	16	40.0	2	5.0	6	15.0	18	45.0	16	40.0
Yürüyüşe çıkma	28	53.8	21	40.4	3	5.8	34	65.4	16	30.8	2	3.8	3	5.8	21	40.4	28	53.8
χ^2	12.521																	
P değeri	0.002																	

Tablo 3.70’de görüldüğü üzere stresle başa çıkma yöntemi olarak kimseyle paylaşmama seçeneğini işaretleyenlerde %15.0’inde duygusal tükenme alt boyutunda, %5.0’inde duyarsızlaşma alt boyutunda, %15.0’inde kişisel başarı alt boyutunda yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmıştır. Araştırmaya katılanların stresle başa çıkma yöntemlerine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin duygusal tükenme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır($p<0.05$). Şöyle ki, stresle başa çıkma yöntemi olarak kimseyle paylaşmama seçeneğini işaretleyenlerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı diğer gruplara göre daha fazladır. Duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutlarında ise grupların yeterli sıklıkta olmamasından dolayı istatistiksel analiz uygulanamamıştır.

TARTIŞMA

Yoğun bakım ünitelerinde çalışan doktor ve yardımcı sağlık personelinde tükenmişlik düzeyini, nedenleri, sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini belirlemek ve sorunlara çözüm önerileri getirmeyi amaçlayan bu çalışmada toplam 243 yoğun bakım çalışanı çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen 243 bireyin 141'i doktor, 70'i hemşire ve 32'si hasta bakıcı/personeldir. Araştırmaya katılan bireylere ilk kısmı sosyodemografik özelliklerden ikinci kısmı da Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nden oluşan iki bölümlü anket formu ulaştırılıp sonuçlar analiz edilmiştir. Tükenmişlik düzeyleri belirlenirken anlamlı sonuçlar elde edebilmek amacıyla tükenmişliğin alt boyutları olan duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları da ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Her üç alt boyuttan alınan puanlara göre tükenmişlik düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak kategorize edilmiştir. Çalışmamızda araştırmaya katılan bireylerin , duygusal tükenme (17.77 ± 6.49) ve düşük kişisel başarı alt ölçeği (19.67 ± 6.09) ortalama puanlarına göre orta düzeyde tükenmişlik yaşadığı, duyarsızlaşma (5.83 ± 3.63) alt ölçeğine karşılaştırıldığında ise bireylerin düşük düzeyde tükenmişlik yaşadığı anlaşılmıştır (Tablo 2.1).

Tükenmişlik alt boyutlarının cinsiyet ile ilişkisi incelendiğinde literatüre bakıldığında cinsiyet ile tükenmişlik düzeyleri arasında değişken ifadeler bulunmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda kadınlarda duygusal tükenmişlik alt puanının erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcut olmakla birlikte, duygusal tükenmişlik açısından fark saptanmayan çalışmalar da mevcuttur ⁵³. Çalışmamızda araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarının tümünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$) (Tablo 3.2).

Yaş aralığına bakıldığında çalışmamızda istatistiksel anlam sağlamak amacıyla yaş grupları birleştirilerek 35 yaş altı ve 35 yaş ve üstü olarak iki grup oluşturulmuştur. Tükenmişlik sendromu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak genç yaştakilerin tükenmeye daha yatkın olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızda 35 yaş altında duyarsızlaşma puanı yüksek olanların oranı 35 yaş ve üstündekilere göre daha fazla olarak saptanmıştır. 35 yaş altındakilerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı 35 yaş ve üstündekilere göre daha fazla iken duygusal tükenmişlik alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 3.4).

Araştırmaya katılan bireylerde medeni durum ve Maslach Tükenmişlik leği alt boyutları incelendiğinde kişisel başarı hissi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bekarlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı evlilere göre daha fazladır. Tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 3.6). Literatürde medeni durum ile tükenmişlik arasında anlamlı ilişki bulunmayan çalışmalar mevcut olduğu gibi, bekarların evlilere göre kişisel başarı puanlarının daha yüksek olduğu çalışmalar da bulunmaktadır ^{54, 55}. Bunlara ilaveten Gümüş farklı mesleklerde çalışanlar üzerinde yürüttüğü araştırmada bekarların duygusal tükenme ve duyarsızlaşma yaşadıklarını, evlilerin daha yüksek kişisel başarı algıladıklarını bulmuştur ⁵⁶. şahin ve arkadaşları 2006 yılında yaptıkları çalışmada duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma puanının bekarlarda evli ve boşanmışlara oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır ⁵⁷.

Çalışmamızda ocuk sahibi olmayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı ocuk sahibi olanlara göre daha fazla olarak tespit edilmişken, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 3.8).

Yalnız yaşamanın en büyük stres kaynağı olduğu ve yalnız yaşayanlarda daha kolay tükenmişlik yaşandığını bildiren çalışmalar vardır ⁵⁸. Çalışmamızda bu sonuçları destekler verilere ulaşılmıştır. Yalnız yaşayanlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı ailesi ile yaşayanlara göre daha fazla olarak saptanmıştır (Tablo 3.10). Yine bakmakla yükümlü olunan sağlık sorunu olan kişi varlığının tükenmişliği kolaylaştırıcı zemin hazırladığı düşünülse de çalışmamızda araştırmaya katılanların bakmakla yükümlü olduğu sağlık sorunu olan bir kişi olma durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik leği'nin duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi alt boyutlarının tümünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (Tablo 3.12).

Genel anlamda bedensel ve zihinsel rahatsızlık varlığı tükenmişlik nedenleri arasında gösterilmektedir. Literatürde de bu durumu destekleyici çalışmalar mevcuttur ⁵⁹. Araştırmamızda katılımcı bireyler tanı konulmuş hastalık varlığı durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duyarsızlaşma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Tanı konulmuş bir hastalığı olanlarda duyarsızlaşma puanı yüksek olanların oranı, tanı konulmuş bir hastalığı olmayanlara göre daha fazla olarak saptanmıştır (Tablo 3.14).

Sigara-alkol kullanma ve tükenme arasındaki neden sonuç ilişkisine yönelik yeterli çalışma olmamasına karşın bazı çalışmalarda alkol tüketiminin iş koşulları ve strese bağlı olarak arttığı saptanırken, bazı çalışmalarda da alkol kullananların kullanmayanlara göre duyarsızlaşma puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ^{60, 61}. Bizim çalışmamızda sigara kullananlarda kişisel başarı puanı düşük olanların oranı sigara kullanmayanlara göre daha fazla olarak tespit edilirken, alkol kullananlarda duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi puanları kullanmayanlara göre yüksek olarak saptanmıştır (Tablo 3.16 – 3.18).

Eğitim durumunun tükenmişlik ile ilişkisi irdelendiğinde çalışmamızda Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Lisansüstü/doktora mezunlarında duygusal tükenme puanı yüksek olanların oranı diğer gruplara göre daha fazla iken lise mezunlarında kişisel başarı puanı düşük olanların oranı diğer gruplara göre daha fazla olarak tespit edilmiştir (Tablo 3.20).

Meslek grupları ve tükenmişlik düzeyleri incelendiğinde araştırmaya katılan meslek grupları içinde doktorlarda duygusal tükenme puanlarının yoğun bakım ünitelerinde çalışan diğer meslek grubundakilere oranla yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3.22). Bu duruma sebep olarak yoğun bakım doktorlarının geniş sorumluluk altında olmaları, kendilerine günün her saati ihtiyaç duyulması, klinik olarak durumu ağır hastalara bakmak zorundayken hasta yakınlarının yüksek beklentilerini ve hastane yöneticilerinin de beklentilerini karşılamak zorunda olmaları gibi nedenler sayılabilir.

Meslek seçiminin kişinin kendi isteğiyle yapıldığı durumlarda tükenmişlik sendromunun daha az görüldüğü bilinen bir gerçektir. Literatürde bu durumu destekleyen birçok çalışma mevcuttur ⁶². Aktuğ ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada meslek seçimini kendi isteğiyle yapanlarda, ailesel yönlendirme veya tesadüfen meslek seçimi yapanlara göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşmada daha olumlu bir tablo saptanmıştır ⁶³. Araştırmamızda da literatür bilgilerini destekler tarzda meslek seçimini isteyerek yapanlarda kişisel başarı puanları diğer gruplara oranla daha yüksek iken, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma puanları da daha düşük olarak saptanmıştır (Tablo 3.23-3.24). Meslek seçimine paralel olarak çalıştıkları ünitelerden memnun olanlarda kişisel başarı puanları diğer gruplara oranla daha yüksek iken, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma puanları da daha düşük olarak saptanmıştır (Tablo 3.26). Meslek seçiminin isteyerek yapılıp yapılmadığına ek olarak mesleğini kişinin kendisine uygun bulması ve mesleğine devam etme isteği de tükenmişliği etkileyen faktörlerdendir. Sayıl ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada mesleğini kendilerine uygun bulanların duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında tükenmişlik düzeylerinin daha düşük olduğu gösterilmiştir ⁴². Araştırmamıza katılan bireylerde mesleğini kendine uygun bulmayan bireylerde duygusal tükenme puanlarının daha yüksek olduğu, kişisel başarı hissinin de daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo 3.52). Aynı şekilde mesleğini ilk fırsatta değiştirmek isteyenlerde de duygusal tükenme puanları literatür çalışmalarına uygun olarak yüksek bulunmuştur (Tablo 3.54).

Meslekte çalışma süresinin tükenmişlik düzeyi üzerine etkisi irdelendiğinde araştırmamızda 5 yıl ve altında çalışma süresine sahip kişilerde kişisel başarı puanı 5 yıl üstünde çalışanlara göre daha düşük olarak saptanmıştır. Aynı şekilde yoğun bakımda çalışma süresi 5 yıl ve altında olanlarda kişisel başarı puanı 5 yıl üstündekilere göre daha düşük olarak saptanmıştır. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt başlıklarında anlamlı fark saptanmamıştır (Tablo 3.28-3.30). Literatür bilgilerine bakıldığında çalışmamızı destekler bulguların mevcut olduğu görülmüştür. Aslan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada meslekte çalışma süresi en az olan grup (0-4 yıl) kişisel başarı açısından en düşük puanı almıştır ⁵³. Taycan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da çalışma yılı

arttıkça kişisel başarı duygusunun da arttığını saptanmıştır ⁵⁹. Ergin ise bu durumun sebeplerini; işe yeni başlayanların daha çok hasta ile karşılaşmaları, daha rutin işleri yapmaları, üzerlerindeki baskı hissinin daha fazla olması ve işe yeni başlayanların mesleki doyum sağlayacak bazı statü özelliklerinden yoksun olmaları şeklinde sıralamaktadır ⁸.

Yoğun bakım çalışanlarında çalışma saatlerinin fazla olması, nöbet sistemiyle çalışma, uzun ve yorucu çalışma saatleri, uykusuzluk, yorgunluk, sürekli acil girişim ve müdahale yapabilecek yüksek konsantrasyon gereksinimi, zamanı etkin kullanma gerekliliği gibi durumlar tükenmişliğe zemin hazırlayıcı sebepler arasındadır. Araştırmamıza katılan bireylerde haftalık çalışma süresi, nöbet tutma sayıları, nöbet izni ve yeterli süre-nitelikte uyuma durumlarına göre tükenmişlik düzeyleri incelendiğinde haftalık çalışma süresi 45 saat ve altı süreyle çalışan katılımcıların 45 saat üzeri çalışanlara göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 3.32). Beşten fazla nöbet tutan katılımcılarda kişisel başarı puanı 5 ve daha az nöbet tutan katılımcılara göre daha düşük saptanırken, beklenenin aksine 5 ve daha az nöbet tutanlarda duygusal tükenme oranı 5 ten fazla nöbet tutanlara oranla daha az olarak sonuçlanmıştır (Tablo 3.34). Nöbet sonrası izin kullanabilen ve kullanamayanlar arasında yapılan kıyaslamada Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmazken, beklediği gibi yeterli süre ve nitelikte uyuyamayanlarda daha yüksek düzeyde duygusal tükenmişlik yaşanırken, kişisel başarı hissi de daha düşük olarak sonuçlanmıştır (Tablo 3.36-3.38). Literatüre bakıldığında Erol ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, çalışma süresindeki ve nöbet sayısındaki artışın duyarsızlaşmada artışa neden olduğu saptanmış olup bizim çalışmamızla kısmi olarak uyumluluk göstermektedir ⁶⁴. Arslankoç ve arkadaşları da yaptığı çalışmada nöbet ve vardiya sisteminde çalışmanın tükenmeyi arttırdığını belirtmişlerdir ⁶⁵. Yetersiz süre ve düşük kalitedeki uykunun tükenmişliği arttırdığını bildiren çalışmalarla araştırmamız arasında uyumlu sonuçlar bulunmuştur ⁵³.

Araştırmamızda iş yerine ulaşmada güçlük yaşayanlarla yaşamayanlar arasındaki tükenmişlik düzeyleri incelendiğinde anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 3.40). Yapılan çalışmalarda gelirin giderleri karşılayabilmesinin iş

doyumunu artıran bir faktör olduğu ve düşük gelirin iş doyumunu etkileyerek tükenmeye neden olduğunu bildiren sonuçlar elde edilmiştir ⁴⁰. Araştırmamızda da aylık geliri giderlerini karşılamayanlarda Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin duygusal tükenme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aylık geliri ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyen bireylerde kişisel başarı hissi puanları da literatüre uygun biçimde daha düşük olarak saptanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerde ek iş yapanlarda yapmayanlara göre tükenmişlik düzeyleri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 3.42-3.44).

Hobi edinme tükenmişliği engellemeye yönelik önerilen yöntemlerden biridir ⁵⁹. Hobi varlığında tükenmişliğin engelleneceği ve ilerlemesinin önüne geçileceği savunulmaktadır. Çalışmamızda da hobisi olmayanlarda duygusal tükenme puanı olanlara göre daha yüksek olarak saptanmıştır (Tablo 3.46).

Çalışanların düzenli izin kullanması ve tatil yapması da hobi varlığı gibi tükenmişliği engellemek amaçlı önerilen yöntemlerdendir. Meslek yaşamının ilk yıllarında düzenli izin kullanımının mümkün olmadığı bireylerde depresyon sıklığının arttığı tükenmişliğe zemin hazırladığını gösteren çalışmalar da mevcuttur ⁶⁶. Araştırmaya katılan bireylerde yıllık izin kullanımı ve düzenli tatile çıkma durumu ve tükenmişlik düzeyleri incelendiğinde yıllık izinlerinin tamamını tek seferde kullanabilen ve kullanamayan bireyler arasında tükenmişlik düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı sonuç bulunmamıştır (Tablo 3.48). Çalışmamıza katılan bireylerde her yıl düzenli olarak tatile gidemeyen bireylerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı her yıl düzenli tatile çıkabilenlere oranla daha fazla olarak saptanmıştır (Tablo 3.50).

Çalışma ortamı ve iş hayatı tükenmişliğe etki eden en önemli faktörlerdendir. Tükenmişlik yaşayan bireylerin tükenmişlik düzeyi ile çalışılan bölüm, iş ortamı, iş stresi, iş yükü, çalışma arkadaşları, çalışma ortamının fiziksel özellikleri gibi etmenler önemli rol oynamaktadır. Yoğun bakım ünitelerinin özellikli birimler olması nedeniyle çalışanları da diğer sağlık çalışanlarına göre tükenmişlik sendromu ile daha kolay karşı karşıya kalmaktadırlar. Embriaco ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada da bu fikri destekler tarzda yoğun bakım ünitesi çalışanların stres düzeyleri daha yüksek bulunmuştur ⁶⁷. Çalışmamıza katılan bireyler iş arkadaşlarıyla sorun yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında

tükenmişlik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 3.56). Yapısı itibarıyla klinik durumu ağır hastalarla ilgilenmek zorunda olan yoğun bakım çalışanlarında hastalarının klinik durumundan etkilenenlerde duygusal tükenme puanları yüksek iken (Tablo 3.58), çalışanların hastaların ölmesinden etkilenme durumuna göre karşılaştırıldığında ise tükenmişlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (Tablo 3.60). Yoğun bakım çalışanlarının hasta yakınları ile sorun yaşama durumuna göre kıyaslama yapıldığında iki grup arasında anlamlı fark saptanmazken (Tablo 3.62), ekibin diğer üyeleri ile sorun yaşayanlarda daha yüksek duyarsızlaşma ve daha düşük kişisel başarı hissi olduğu bulunmuştur (Tablo 3.64). Çalışma ortamının fiziksel koşullarından etkilenenlerde kişisel başarı puanı düşük olanların oranı etkilenmeyenlere göre daha yüksek oranda saptanmıştır (Tablo 3.66).

Araştırmamıza katılan bireyler herhangi bir sorun varlığı durumuna göre karşılaştırıldığında Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin tüm boyutlarında grupların yeterli sıklıkta olmamasından dolayı istatistiksel analiz uygulanamamış olup, stresle başa çıkma yöntemi olarak kimseyle konuşmamayı tercih edenlerde kişisel başarı hissi daha düşük olarak bulunmuştur (Tablo 3.70).

SONUÇ

Çok sık görülmesine rağmen genellikle göz ardı edilen tükenmişlik sendromu aslında önlenabilir bir sendromdur.

İnsanlarla birebir etkileşim içinde çalışılan meslek gruplarında daha sık görülen tükenmişlik sendromunun görülme sıklığı sağlık çalışanlarında artmaktadır. Yoğun bakım ünitelerinin belirli özellikleri nedeniyle çalışanları bu sendromla karşı karşıya kalabilmektedir. Birçok faktörden etkilenen tükenmişlik düzeyi ile ilgili faktörlerin belirlenip analiz edilmesi ile sorunlara etkin çözümler getirebilir. Tükenmişlik sendromunun çalışmamızda da benzer şekilde sonuçlandığı gibi genç yaştaki çalışanlarda daha sık görülmesi bu durumu üzerinde durulması gereken bir konu haline getirir. Bu bağlamda tükenmişlik sendromunu engellemek amacıyla öncelikli olarak riskli gruplar belirlenmelidir.

Önlenabilir bir sendrom olan tükenmişliğin engellenmesi ile çalışanların memnuniyeti sağlanabilirken, insan kaynakları verimli ve etkin kullanılarak sunulan hizmetin de kalitesini artırmak mümkündür.

ÖZET

Yoğun Bakımda Çalışan Doktor ve Yardımcı Personelin Tükenmişlik Düzeyinin Sosyodemografik Değişkenlerle İlişkisi

Araştırmamızda yoğun bakım ünitelerinde çalışan doktor ve yardımcı sağlık personelinin çalışma koşulları ve sosyodemografik özelliklerin mesleki tükenmişlik düzeyi ile ilişkisinin belirlenmesi ve sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır.

Toplam 243 yoğun bakım çalışanına Sosyodemografik Veri Formu ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nden oluşan iki bölümlü anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucu elde edilen veriler SPSS 15.0 (Statistical Programme Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan yoğun bakım çalışanlarının Maslach Tükenmişlik Ölçeği duygusal tükenme alt boyutunda puanı 17.77 ± 6.49 olarak, duyarsızlaşma alt boyutunda puanı 5.83 ± 3.63 olarak, kişisel başarı alt boyutunda ise 19.67 ± 6.09 olarak sonuçlanmıştır. Bu sonuçlar eşliğinde araştırmaya katılan bireylerin, duygusal tükenme ve kişisel başarı alt ölçeği ortalama puanlarına göre orta düzeyde tükenmişlik yaşadığı, duyarsızlaşma alt ölçeğine göre karşılaştırıldığında ise bireylerin düşük düzeyde tükenmişlik yaşadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak daha çok sağlık çalışanlarında görülen önlenabilir bir sendrom olan tükenmişlik sendromu engellenmesiyle hem çalışanların memnuniyeti artacak hem de sunulan hizmetin verimliliği ve kalitesi yükselecektir.

Anahtar sözcükler: Yoğun Bakım; Tükenmişlik düzeyi; Sosyodemografik; Doktor

SUMMARY

Relationship Between Sociodemographic Variables and Burnout Level of Physician and Auxiliary Personnel in Intensive Care

The aim of our study is to determine the relationship between the work conditions and sociodemographic parameters of doctors and auxiliary health workers and occupational burnout levels in addition to coming up with possible solution proposals.

A total of 243 intensive care personnel were given a two part survey which consisted of Sociodemographic Data Questionnaire and Maslach Burnout Inventory. Results were analyzed using SPSS (Statistical Programme Social Sciences) 15.0 package.

Results of intensive care personnel who took the Maslach Burnout Inventory were 17.77 ± 6.49 for the emotional exhaustion sub-scale, 5.83 ± 3.63 depersonalization subset and 19.67 ± 6.09 for the personal accomplishment subset. These results show that the individuals experience a moderate level of burnout according to emotional exhaustion and personal accomplishment scores and a low level of exhaustion according to depersonalization subset.

As a result, the prevention of the burnout syndrome which is an avoidable syndrome more commonly seen in health workers, will increase the satisfaction of caregivers and the quality and efficiency of healthcare services.

Key Words: Intensive care; Burnout level; Sociodemographic; Doctor

KAYNAKLAR

1. Piedmont RL. A longitudinal analysis of burnout in the health care setting: The role of personal dispositions. *Journal of personality assessment*. 1993;61:457-473
2. Sullivan IG. *Professional burnout in medicine and the helping professions*. New York: The Haworth Press Inc; 1999.
3. Yüksel G. Ege bölgesindeki tıp fakültelerinin anesteziyoloji ve reanimasyon anabilim dallarında görevli araştırma görevlisi doktorlarda tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. 2011
4. Freudenberger HJ. The issues of staff burnout in therapeutic communities. *Journal of psychoactive drugs*. 1986;18:247-251
5. Maslach C, Leiter MP. Early predictors of job burnout and engagement. *The Journal of applied psychology*. 2008;93:498-512
6. Jackson SE, Schuler RS. Preventing employee burnout. *Personnel*. 1983;60:58-68
7. Maslach C, Schaufeli WB, Leiter MP. Job burnout. *Annual review of psychology*. 2001;52:397-422
8. Ergin C. Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve maslach tükenmişlik ölçeğinin uyarlanması. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. 1993
9. Selye H. *Stress without distress*. Lippincott; 1974.
10. Cüceloğlu D. *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2000.
11. Eren E. *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul; 2006.
12. Eroğlu F. *Davranış bilimleri*. İstanbul; 2006.
13. Surgevil O. *Çalışma hayatında tükenmişlik sendromu-tükenmişlikle mücadele teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın; 2006.
14. Yılmaz B. Yardım çalışanlarında travmatik stres. *Klinik psikiyatri*. 2007;137-147.
15. Altuntaş E. *Stres yönetimi*. İstanbul: Alfa Basın Dağıtım; 2003.
16. Muchinsky PM. *Psychology applied to work*. Seventh edition. 2003.
17. Keser A. The relationship between job and life satisfaction in automobile sector employees in bursa turkey. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 2005;7
18. Çelikkol A. *Çağdaş İş yaşamında ruh sağlığı*. İstanbul: Alfa Yayın; 2001.
19. Budakoğlu İ, Özcan C, Atlı K, Erdal R. T.C devlet demiryolları ankara fabrikaları ve 2.Bölge müdürlüğü'nde çalışanların tükenmişlik durumları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 2006;5:317-325
20. Yıldırım F. Banka çalışanlarında İş doyumu ve algılanan rol çatışması İle tükenmişlik arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 1996
21. Uğurluoğlu SO. Banka çalışanlarının tükenmişlik düzeylerinin İş doyumu, rol çatışması, rol belirsizliği ve bazı bireysel özelliklere göre İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2002
22. Kırancı O. *Tükenmişlik*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık San ve Tic. Ltd. Şti; 1995.

23. Ok S. Banka çalışanlarının tükenmişlik düzeylerinin İş doyumu, rol çatışması, rol belirsizliği ve bazı bireysel özelliklere göre İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2002
24. Surgevil O. Tükenmişlik ve tükenmişliği etkileyen örgütsel faktörler: Akademik personel üzerine bir uygulama. *Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı*. 2005
25. Kepceoğlu M. *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara; 1990.
26. Edelwich J, Brodsky A. *Brodsky a. Burn-out stages disillusionment in the helping professions*. Human Sciences Press; 1980.
27. Baysal A. Lise ve dengi okul öğretmenlerinde meslekte tükenmişliğe etki eden faktörler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 1995
28. Sılıg A. Banka çalışanlarının tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri (Eğitimde Psikolojik Hizmetler) Ana Bilim Dalı*. 2003
29. Bahar E. Tükenmişlik sendromu, otel İşletmelerinde ön büro çalışanlarında bir uygulama. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2006
30. Sümer D. İnsan kaynakları eğitim fonksiyonunun mesleki tükenmişlik üzerine etkisi ve otomotiv yan sanayinde bir uygulama. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2005
31. Maslach C, Jackson SE. *Maslach burnout inventory*. Press Palo Alto; 1986.
32. Budak G, Sürgevil O. Tükenmişlik ve tükenmişliğe etki eden örgütsel faktörlerin analizine ilişkin akademik personel üzerine bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2005;20 95– 108
33. Mandiracioglu A, Cam O. Violence exposure and burn-out among turkish nursing home staff. *Occupational medicine*. 2006;56:501-503
34. Örmən U. Tükenmişlik duygusu ve yöneticiler üzerinde bir uygulama. *Sosyal Bilimler Enstitüsü İngilizce İşletme Ana Bilim Dalı*. 1993
35. L. Cordes C, Dougherty T. *A review and an integration of research on job burnout*. 1993.
36. Maslach C, Jackson SE. *The measurement of experienced burnout*. John Wiley & Sons, Limited; 1981.
37. Çimen M. Türk silahlı kuvvetleri sağlık personelinin tükenmişlik, İş doyumu, kuruma bağlılık ve İşten ayrılma niyetlerine İlişkin bir alan araştırması. *Sağlık Hizmetleri Yönelimi Bilim Dalı*. 2000
38. Çağlıyan Y. Tükenmişlik sendromu ve İş doyumuna etkisi (devlet ve vakıf üniversitelerindeki akademisyenlere yönelik alan araştırması). *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2007
39. Maslach C. *Burnout, the cost of caring / christina maslach ; prologue by philip g. Zimbardo*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall; 1982.
40. Karlıdağ R, Ünal S, Yologlu S. Hekimlerde İş doyumu ve tükenmişlik düzeyi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2000;11:49-57
41. Torun A. Tükenmişlik, aile yapısı ve sosyal destek İlişkileri üzerine bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 1995
42. Sayıl I, Haran S, Ölmez Ş, Devrimci ÖH. Ankara üniversitesi hastanelerinde çalışan doktor ve hemşirelerin tükenmişlik düzeyleri. *Kriz Dergisi*. 1997;5:71-77

43. Legassie J, Zibrowski EM, Goldszmidt MA. Measuring resident well-being: Impostorism and burnout syndrome in residency. *Journal of general internal medicine*. 2008;23:1090-1094
44. Blackburn IM, Jones S, Lewin RJP. Cognitive style in depression. *British Journal of Clinical Psychology*. 1986;25:241-251
45. Potter B. *Preventing job burnout; transforming work pressures into productivity*. Crisp Publications; 1995.
46. Çam O. Hemşirelerde tükenmişlik (burnout) sendromunun araştırılması. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı*. 1991
47. Muldary TW. Burnout and health professionals: Manifestations and management. *Annals of Internal Medicine*. 1983;99:426-426
48. Wright TA, Bonett DG. The contribution of burnout to work performance. *Journal of Organizational Behavior*. 1997;18:491-499
49. Açmaz KN. Tükenmişlik sendromu. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*. 2005;68:29-30
50. Özyurt A. İstanbul hekimlerinin İş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. 2003
51. Savran G. Etik İklim ve tükenmişlik sendromunun kalite yönetim sistemleri üzerine etkileri: Bir laboratuvar uygulaması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 2007
52. Rose J, Mills S, Silva D, Thompson L. Client characteristics, organizational variables and burnout in care staff: The mediating role of fear of assault. *Research in developmental disabilities*. 2013;34:940-947
53. Aslan D, Kiper N, Karaağaoğlu E, Topal F, Güdük M, Cengiz ÖS. Türkiye'de tabip odalarına kayıtlı olan bir grup hekimde tükenmişlik sendromu ve etkileyen faktörler. *Türk Tabipleri Birliği Yayınları*. 2005
54. Kurçer M. Harran üniversitesi tıp fakültesi hekimlerinin İş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2005;2:10-15
55. Üner S, Bossi TB, Erçeltik Ö, Ertuğrul İ, Göde S, Kılıç L. Keçiören İlçesi sağlık grup başkanlığı'na bağlı birinci basamak sağlık çalışanlarının maslach tükenmişlik ölçeğine göre İncelenmesi. *9. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi* 2004:303
56. Gümüş H. Farklı mesleklerde çalışanları İş ve yaşam doyumlarının tükenmişlik düzeyleri açısından karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı*. 2006
57. Şahin D, Turan FN, Alparslan N, Şahin İ, Faikoğlu R, Görgülü A. Devlet hastanesinde çalışan personelin tükenmişlik düzeyleri. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 2008;45:16-21
58. Hsu K, Marshall V. Prevalence of depression and distress in a large sample of canadian residents, interns, and fellows. *The American journal of psychiatry*. 1987;144:1561-1566
59. Taycan O. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerde depresyon ve tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2006
60. Kenna GA, Wood MD. Alcohol use by healthcare professionals. *Drug and alcohol dependence*. 2004;75:107-116

61. Armutcuk A. Denizli devlet hastanesinde çalışmakta olan hekim dışı sağlık personelinde tükenmişlik sendromu ve ilişkili değişkenler. 2010
62. Pines A, Maslach C. Characteristics of staff burnout in mental health settings. *Hospital & community psychiatry*. 1978;29:233-237
63. Aktuğ İY, Susur A, Keskin S, Balcı Y, Seber G. Osmangazi üniversitesi tıp fakültesinde çalışan hekimlerde tükenmişlik düzeyleri. *Osmangazi Tıp Dergisi*. 2006;28:91-101
64. Erol A, Sarıçiçek A, Gülseren Ş. Asistan hekimlerde tükenmişlik: İş doyumu ve depresyonla ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2007;8:241-247
65. Arslankoç R, Öztürk M, Yıldırım NG. Koruyucu ve tedavi edici sağlık kurumlarında çalışan ebe ve hemşirelerin tükenmişlik düzeylerinin araştırılması. *Sağlık Çalışanlarının Sağlığı I. Ulusal Kongresi*. 1999:192
66. Herschbach P. [stress in the hospital--stresses on nurses and physicians]. *Psychotherapie, Psychosomatik, medizinische Psychologie*. 1991;41:176-186
67. Embriaco N, Papazian L, Kentish-Barnes N, Pochard F, Azoulay E. Burnout syndrome among critical care healthcare workers. *Current opinion in critical care*. 2007;13:482-488

EKLER

1. SOSYODEMOGRAFİK VERİ TOPLAMA FORMU

1. Cinsiyet: ()Erkek ()Kadın
2. Yaş:() 20-24 yaş ()25-29 yaş ()30-34 yaş ()35-39 yaş ()40-44 yaş ()45 ve üstü
3. Medeni durum: ()Evli ()Bekar ()Flört ()Boşanmış/Eşini kaybetmiş
4. Çocuk: ()Yok ()Var
5. Kimlerle yaşıyorsunuz? ()Yalnız ()Aile ()Arkadaş
6. Bakmakla yükümlü olduğunuz sağlık sorunu olan bir kişi var mı? ()Var ()Yok
7. Tanı konulmuş bir hastalığınız var mı? ()Yok ()Var
8. Sigara kullanıyor musunuz? () Evet ()Hayır
9. Alkol kullanıyor musunuz? ()Evet() ()Hayır ()Sosyal içici
10. Eğitim durumu:() İlköğretim ()Lise ()Önlisans()Lisans ()Lisansüstü/doktora
11. Meslek grubu ()Doktor ()Hemşire ()Hasta bakıcı/Personel
12. Meslek seçimi: ()İsteyerek ()Rastlantısal ()Yakınların etkisiyle
13. Çalıştığınız üniteden memnun musunuz? () Evet () Hayır () Kısmen
14. Meslekteki çalışma süreniz: () 0 – 1 yıl () 2 – 5 yıl () 6 – 8 yıl () 9 yıl ve üzeri
15. Yoğun bakımda çalışma süreniz: () 0 -1 yıl () 2-5 yıl () 6- 8 yıl () 9 yıl ve üzeri
16. Haftalık çalışma süreniz nedir? ()45 saat ve altı ()45 saat üstü
17. Aylık nöbet tutma durumunuz nedir? ()5 ve daha az () 5 ten fazla
18. Nöbet izniniz var mı? ()Evet ()Hayır
19. Yeterli süre ve nitelikte uyuyabiliyor musunuz? ()Evet ()Hayır
20. İş yerine ulaşmada güçlük yaşıyor musunuz?()Evet ()Hayır ()Bazen yaşıyorum
21. Aylık geliriniz giderlerinizi karşılıyor mu? ()Evet ()Hayır
22. Ek iş yapıyor musunuz? ()Hayır ()Sağlıkla ilgili ()Sağlık dışı
23. Hobileriniz var mı? ()Yok ()Var
24. Yıllık izninizin tamamını tek seferde alabiliyor musunuz? ()Evet ()Hayır
25. Her yıl düzenli olarak tatile çıkar mısınız? ()Evet ()Hayır
26. Mesleğinizi kendinize uygun buluyor musunuz? ()Evet ()Hayır
27. Mesleğinize devam etmek istiyor musunuz?
() İlk fırsatta değiştirmek istiyorum
() 5 yıl içinde değiştirmek istiyorum

☐ Emekliliğe kadar sürdürmek istiyorum

☐ Yapabildiğim kadar sürdürmek istiyorum

28. İş arkadaşlarınızla sorun yaşıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

29. Hastaların durumunun ağır olması sizi etkiler mi? ☐ Evet ☐ Hayır

30. Hastaların ölmesi sizi etkiliyor mu? ☐ Evet ☐ Hayır

31. Hasta yakınları ile sorun yaşıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

32. Ekibin diğer üyeleri ile sorun yaşıyor musunuz ? ☐ Evet ☐ Hayır

33. Çalışma ortamının fiziksel koşulları sizi etkiler mi? ☐ Evet ☐ Hayır

34. Yaşadığınız herhangi bir sorun var mı? Varsa sorun alanı:

☐ Evlilik ☐ Eğitim ☐ Cinsel yaşam ☐ Sağlık

☐ Ekonomi ☐ Çalışma ortamı ☐ Yok

35. Stresle başa çıkma yöntemi: ☐ Arkadaşlarla konuşma

☐ Yürüyüşe çıkma

☐ Alışverişe çıkma

☐ Kimseyle paylaşamama

2. MASLAK TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir cümleyi dikkatle okuyarak hangi sıklıkta hissettiğinizi size uyan seçeneğe işaret koyarak belirtiniz.	Hiçbir zaman	Yılda birkaç kez	Ayda birkaç kez	Haftada birkaç kez	Hergün
1. “Kendini işimden duygusal olarak uzaklaşmış hissediyorum.”	0	1	2	3	4
2. “İşgününün sonunda kendimi bitkin hissediyorum.”	0	1	2	3	4
3. “Sabah kalkıp yeni bir işgünü ile karşılaşmak zorunda kaldığımda kendimi yorgun hissediyorum.”	0	1	2	3	4
4. “Hastalarımın pek çok şey hakkında neler hissettiklerini anlayabilirim.”	0	1	2	3	4
5. “Bazı hastalarım onlar sanki kişilikten yoksun bir objeymiş gibi davrandığını hissediyorum.”	0	1	2	3	4
6. “Bütün gün insanlarla çalışmak benim için gerçekten bir gerginliktir.”	0	1	2	3	4
7. “Hastalarımın sorunlarını etkili bir şekilde hallederim.”	0	1	2	3	4
8. “İşimin beni tükettiğini hissediyorum.”	0	1	2	3	4
9. “İşimle diğer insanların yaşamlarını olumlu yönde etkilediğimi hissediyorum.”	0	1	2	3	4
10. “Bu mesleğe başladığımdan beri insanlara karşı katılaştığımı hissediyorum.”	0	1	2	3	4
11. “Bu iş beni duygusal olarak katılaştırdığı için sıkıntı duyuyorum.”	0	1	2	3	4
12. “Kendimi çok enerjik hissediyorum.”	0	1	2	3	4
13. “İşimin beni hayal kırıklığına uğrattığını düşünüyorum.”	0	1	2	3	4
14. “İşimde gücümün üstünde çalıştığımı hissediyorum.”	0	1	2	3	4
15. “Bazı hastaların başına gelenler gerçekten umurumda değil.”	0	1	2	3	4
16. “Doğrudan insanlarla çalışmak bende çok fazla strese neden oluyor.”	0	1	2	3	4
17. “Hastalarım rahat bir atmosferi kolayca sağlayabilirim.”	0	1	2	3	4
18. “Hastalarım ile yakın ilişki içinde çalıştıktan sonra kendimi ferahlamış hissediyorum.”	0	1	2	3	4
19. “Bu meslekte pek çok değerli işler başardım.”	0	1	2	3	4
20. “Kendimi çok çaresiz hissediyorum.”	0	1	2	3	4
21. “İşimde duygusal sorunları bir hayli soğukkanlılıkla hallederim.”	0	1	2	3	4
22. “Hastaların bazı problemleri için beni suçladıklarını hissediyorum.”	0	1	2	3	4